

C

D

R

YOUTH

2023

CDR YOUTH

2023

CDR, Türkiye'deki yasama süreçleri hakkında araştırmalar yapmaya ve politika odaklı teknolojiler geliştirmeye odaklanan bir düşünce kuruluşudur.

Araştırma Koordinatörü

Arda Ozan Sirkeci

Genel Sekreter

Aylin Dilsizoglu

Araştırmacı

Barış Gökçe

İçerik Koordinatörü

Görkem Savaşeri

Kreatif Direktör

İrem Yıldırım

Başkan ve Direktör

Kadir Çetin

Danışman

Murat Köylü

İletişim Asistanı & Video Editör

Pınar Konak

Dijital Ürün Koordinatörü

Selen Öncüoğlu

**Başkan Yardımcısı ve
Programlar Koordinatörü**

Yusuf Emre Şerali

Center for Democracy Research

Demokrasi Araştırmaları Merkezi
Nişantaşı, Akkırman Sokak No:2/1
Daire:4 Şişli/İstanbul
info@demokra.si
www.cdr.org.tr

Bu yayına ve bu çalışmaya esas teşkil eden CDR Youth'un gerçekleştirilmesine olan katkılarından ötürü İsveç İstanbul Başkonsolosluğu'na teşekkürlerimizi sunarız.

CDR, bu yayının içerdiği projelerin sahibi olan CDR Youth katılımcılarına teşekkürlerini sunar.

Olumlu Bir Aday

Teoman (İstanbul) & Oğuzhan (İstanbul)

Yoksulluk ve Beslenme

Simge Su (Trabzon)

TBMM'de Beyin Göçü

Yusuf (CDR), Musa (İstanbul),
Ayça (İstanbul), Semih (İstanbul)

Diploma ve Mezun Enflasyonu ile Genç İşsizliğine Ekonomik Bir Bakış

Ömer (Trabzon)

Rize'de Seçim

Büke (Rize)

TBMM Odağında Genç Katılımı

Yusuf Mert (Rize) & Metehan (Rize)

Gençlerin İlaça Erişimi

Oğuzhan (İstanbul)

Atölye Çalışmaları

KONULAR

Eğitimler alanında belirli bir düzeye erişmiş ve kendisini geliştirmeye devam eden genç eğitimciler tarafından verildi.

Eğitim konuları yedi başlıkta ele alınmıştır. Bu başlıklar şu şekilde sıralanabilir:

Siyasal Rejimler
Anayasa İdeolojileri ve
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
Hükümet Sistemleri
Seçim Sistemleri, Seçim Güvenliği ve
Türkiye'de Seçimler
Türkiye'de Meclis Tarihi ve TBMM'nin
yapısı, işleyişi, görevleri ve etkiler
Yerel Yönetimler
Gençlik Algısı ve Genç Temsiliyeti

Yukarıdaki konular teorik olarak anlatıldıktan sonra Türk siyasetindeki pratik karşılığı da katılımcılarla çokça tartışılmıştır.

KATILIMCILAR

İstanbul, Trabzon ve Rize olmak üzere üç şehirde gerçekleştirilen eğitim etkinliklerine 44 kişi katılım gösterdi.

Katılım başvuruları değerlendirilerek katılımcıların farklı disiplinlerden gelmesine özen gösterdik. Katılımcıların faaliyet alanlarının sağlıktan (eczacılık, beslenme vb.) hukuka, tasarımcılıktan mühendisliğe kadar geniş bir yelpazeyi içermesini gelen başvurular arasında yaptığımız seçimlerle sağladık. Eğitim konuları hakkında alanı dolayısıyla bilgi

sahibi olan siyaset bilimi öğrencisi gençlerin katılımlarını da disiplin dışı gençler gibi önemsedik ve onları da eğitimlerimizde ağırladık.

ŞEHİRLER

Aralarında CDR'nin merkezi olan İstanbul'un da bulunduğu, Ankara, İzmir vb. metropoller bu tarz etkinliklere sıkça ev sahipliği yapan şehirler olduğundan, eğitim yapacağımız şehirleri bu şehirler dışında seçmeye özen gösterdik.

İstanbul'da eğitim düzenlememizin sebebi ise bir ısınma turu niteliğindeki ilk eğitimi kendi konfor alanımızda düzenleme şansımızın olmasıydı. CDR Youth etkinliğinin tekrarlanması halinde de bu hususa dikkat edeceğiz, kişilerin ve kurumların uğramayı daha az tercih ettiği şehirlerde etkinliklerimizi düzenleyeceğiz.

Trabzon ve Rize'deki katılımcıların genel görüşü kendi şehirlerinde bu tarz etkinliklerin neredeyse hiç yapılmadığı şeklindeydi. Türkiye'nin belli başlı şehirleri haricinde ise durum benzer ve CDR olarak bu durumun sona ermesi için çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

CDR, Türkiye'deki yasama süreçlerindeki katılımı, hesap verebilirliği ve şeffaflığı teşvik etmek amacıyla veri odaklı araştırma projeleri yürüten ve politika odaklı teknolojik araçlar geliştiren İstanbul merkezli bir düşünce kuruluşudur.

CDR Youth, 18-25 yaş arası gençlerin özellikle kendilerini ilgilendiren sorunları belirlemelerine, bu sorunlar için yenilikçi çözümler üretmelerine ve bu çözümleri hayata geçirmelerine imkan tanımayı amaçlamaktadır. Bu sorunlar gençlik temsiliyeti, gençlik yoksulluğu, fırsat eşitsizliği, barınma, genç istihdamı gibi alanları kapsayabilir.

Proje, iki aşamadan oluşmaktadır: Atölye ve tamamlayıcı projeler. Hedef kitle, atölyenin odaklandığı alanlara ilgi duyan 18-25 yaş arası gençlerdir. Projenin atölyeler aşaması, 17 Haziran 2023'te İstanbul, 24 Haziran 2023'te Trabzon ve 26 Haziran 2023'te Rize'de gerçekleştirilmiştir.

Tamamlayıcı Projeler

Katılımcılar eğitim süreci sonunda CDR ekibinden mentorlar ile birlikte projeler yürütmüştür. Bu projeler hakkında kısa bilgiler verip devamında ise projelere yer vereceğiz.

TBMM ODAĞINDA GENÇ KATILIMI

Seçim süreci boyunca siyasi partilerin en sık propaganda yaptığı grup gençler oldu. Ancak siyasi partiler propaganda aracı olarak kullandıkları gençliği kendi içlerine ve TBMM'ye ne kadar yansıtıyor? Bu soruya cevap aranan bu rapor TBMM'deki genç temsiliyetini konu almaktadır.

TBMM'DE BEYİN GÖÇÜ

Türkiye'de var olan liyakat eksikliği ve işgücü sayısının fazlalığı özellikle gençleri ülkeden ayrılmaya teşvik ediyor. "Beyin göçü" sorununu TBMM odağında izlemek için etkinlik katılımcılarından dört kişi ve CDR ekibinden mentorların hazırladığı bu raporda 1 Ocak 2010'dan itibaren 27. yasama döneminin sonuna kadar olan TBMM Genel Kurulları incelenmiştir.

DİPLOMA VE MEZUN ENFLASYONU İLE GENÇ İŞSİZLİĞİNE EKONOMİK BİR BAKIŞ

2022-2023 yılı verilerine göre Türkiye'de 208 adet yükseköğretim kurumu mevcuttur. Üniversite sayısının son yıllarda olağan dışı artışı sonrasında üniversite mezunu olmanın getirdiği

faydalar da doğal olarak azalmıştır ve bu durum gençlerin iş gücüne katılımını olumsuz olarak etkilemiştir. Bu projede bir katılımcıya TBMM verisi sağlamak için CDR mentorlarının küçük dokunuşları olmuştur.

OLUMLU BİR ADAY (KISA FİLM)

Bu projede de diğer projelere benzer olarak işsizlik teması işlenmiştir. Katılımcıların konu üzerinde bu denli yoğun çalışmaları, gençlerin en şikayetçi oldukları hususun işsizlik olduğuna dair bir ipucu sunmaktadır. Bir kısa film olan bu projede iş görüşmesine katılan genç adaylar odak noktasıdır.

YOKSULLUK VE BESLENME

Bu rapor, beslenmenin sadece insanın tok hissetmesinden ibaret olmadığını, erken yaşlarda dengeli ve düzenli beslenmenin kişinin hayatının bütününe etkilediğini ve kişi her gün karnını doyursa bile besin değeri yönünden zengin ve besleyici gıdalara erişememesinin bir tür yoksulluk olduğunu ortaya koyuyor.

GENÇLERİN İLACA ERİŞİMİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminden bu yana sağlık politikalarına hızlı bir bakış sunan bu çalışmada günümüzde sağlık sektöründeki sıkıntıların gençlere olan etkisi ele alınmıştır.

RİZE'DE SEÇİM

Bu projede, Rize'deki etkinlik katılımcımız seçim sonrası hislerini hazırladığı bir kolaj/afiş yoluyla anlatmıştır.

TBMM ODAĞINDA GENÇ KATILIMI

AMAÇ VE KAPSAM

Projenin odak noktası, CDR Youth etkinliğinin odak noktalarından birkaçı olan gençlik, Türkiye'nin Meclis siyasetine gençliğin katılımını ve meclisteki gençlik çalışmalarıdır.

Bu doğrultuda hazırlanan projede Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Yüksek Seçim Kurulu (YSK), Anadolu Ajansı (AA) ve Center for Democracy Research (CDR) verileri kullanılmıştır. Proje kapsamında hem 2018 genel seçimleri hem de 2023 genel seçimleri incelenmiştir. Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına 27. dönemde sunulan araştırma ve soru önergelerinin konu, siyasi parti vb. istatistikleri de proje kapsamında kullanılmıştır.

2018 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

2018 seçimleri Türkiye tarihinde yeni bir dönemi de beraberinde getiriyordu. 2014'te cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesiyle birlikte değişen hükümet sistemi 2018'de tamamen başkalaşıp "cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi" ismindeki yeni bir sistem olarak uygulanmaya başlayacaktı. Bu sistemsel değişiklikler 2017 yılında yapılan anayasa değişikliği ile birlikte kabul edildi. Yapılan anayasa

değişikliği yalnızca hükümet sistemini değiştirmekle kalmıyordu. Gençlerin siyasette aktif rol alabilmesine teoride imkan sağlayacak değişiklikler de bu anayasa referandumuyla birlikte hayatımıza girecekti.

Referandumla birlikte kabul edilen değişikliklere göre milletvekili seçilebilme yaşı 25'ten 18'e düşürüldü ve bu değişiklik de ilk defa 2018 seçimlerinde uygulandı, ayrıca milletvekili sayısı da 550'den 600'e yükseltildi.

Milletvekili seçilebilme yaşını 18'e düşüren iktidar bu değişikliklerle gençlerin önünü açtıkları için övünüyordu ancak değişikliğin teoride kalıp pratiğe yansımadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

2018 yılında milletvekilliği için 4851 kişi aday gösterilmişti. Adayların yalnızca 674'ü 18-29 yaş aralığında yer alıyordu. Bu sayı %13,89 gibi bir orana denk gelmektedir. Seçimler sonucunda aday olan 674 18-29 yaş arası kişiden yalnızca sekiz tanesi milletvekili olmaya hak kazanmıştı. Yani aday olan gençlerin sadece %1,18'i seçilebilmişti. Bu durum gençlerin aday yapılmasının yalnızca siyasi propaganda aracı olarak kullanılıp gençlerin seçilme ihtimalinin düşük olduğu sıralardan aday yapıldığını ortaya koymaktadır.

Aday olan genç sayısının yüksek olup seçilen genç sayısının düşük olmasındaki milletvekili adaylık listelerinin önemi aynı seçimde 70 yaş üzeri adaylar üzerinden de incelenebilir. 2018 seçimlerinde yalnızca 62 tane 70 yaş üzeri aday bulunmasına rağmen bu adayların üç tanesi milletvekili olmaya hak kazanmıştır. Yüzdesel olarak hesaplandığında, aday olan 70 yaş üstü kişilerin %4,83'ü seçilmiştir. Bu oran genç adayların neredeyse dört katından fazladır.

Her seçim döneminde gençlere yönelik ve hatta gençler üzerinden propaganda yürüten siyasi partilerin 600 vekillik koltuğuna yalnızca sekiz tane genç yerleştirebilmesi Türkiye'de genç katılımının ne derece düşük düzeyde olduğunu gözler önüne sermektedir.

2018 seçimlerinde durumu siyasi partiler açısından da ayrı ayrı ele alınmalıdır. Gençleri aday göstermek konusunda en başarılı iki parti TBMM'ye vekil yollayamamıştır. Bu partiler Vatan Partisi (VP) ve Hür Dava Partisidir (HÜDA-PAR). Her iki partinin de gösterdiği adayların %23,67'si 18-29 yaş arası adaylardır. Bu iki partiyi %14 ile Saadet Partisi (SAADET) takip etmiş (Halkların Demokratik Partisi daha yüksek adaylık oranına sahip olmasına rağmen bu kısımda vekilliğe hak kazanamayan partiler incelendiğinden HDP daha sonra ele alınacaktır.) ancak bu parti de TBMM'ye vekil gönderememiştir.

2018 seçimlerinde TBMM'de bulunmaya hak kazanan partiler arasında en düşük genç adaylığı oranına sahip parti İYİ Partidir. 600 adayının 40'ı 18-29 yaş aralığında olan parti %6,67 ile TBMM'de yer alan partiler arasında en düşük genç adaylığa sahip parti olmuştur. İYİ Partiyi %7,67'lik oranla Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), CHP'yi %8,17 adaylık oranıyla Milliyetçi Hareket

Partisi (MHP) izlemektedir. Vekil seçilebilme yaşını 25'ten 18'e düşürüp bununla övünen Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) mensubu adayların %12,17'si 18-29 yaş aralığındadır.

TBMM'de bulunmaya hak kazanan partiler arasındaki en yüksek genç adaylığı oranına sahip parti HDP olmuştur.

Adaylık meselesi incelendikten sonra, partiler tarafından aday gösterilen 674 gencin arasından seçilebilen sekiz gencin partiler açısından dağılımlarını inceleyelim.

Bu konuda genç temsiliyetini 2018 seçimleri sonucunda hem yüzdesel hem sayısal olarak en "başarılı" yansıtabilmiş siyasi parti AK Parti olmuştur. AK Parti sıralarında 5 genç vekillik için kendisine yer bulabilmiştir (%1,69). TBMM'ye giren partiler arasında yüzdelik olarak en yüksek genç adaylığına sahip HDP sıralarından sadece bir adet genç vekil olmaya hak kazanmıştır (HDP için gençlerin yüzdesi %1,49). Gençlerin yer alabildiği son siyasi parti CHP olarak karşımıza çıkıyor. CHP sıralarından 2 adet genç vekil seçilebilme şansına erişmiştir (%1,37).

Kayıtlı seçmenlerin %24,8'i 18-29 yaş aralığında olmasına rağmen bu yaş grubu TBMM'de kendisine %1,18'lik bir temsiliyet alanı bulabilmiştir.

Bu seçimde seçilen en genç vekil 22 yaşındaki Rümeyza Kadak (AK Parti) olmuştur. TBMM'de 18-24 yaş arası vekiller 2018'de seçilmiş olsa da aynı durum 2023 seçimleri için geçerli olmuştur.

2023 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

2023 genel seçimlerinde TBMM sıralarında yer alan en genç vekil yine AK Parti sıralarında yer almaktaydı.

AK Parti Ankara Milletvekili Zehranur Aydemir seçim sonucunda TBMM'nin en genç vekili oldu. 2023 seçimlerinde 2018 seçimlerine göre yaşlanan bir meclis tablosu ortaya çıkmıştır.

25 yaşındaki Aydemir'den sonraki en genç vekillerin yaşları; 26, 28, 29 ve 30'dur. Bu vekillerin dördü AK Parti bünyesinde, biri ise Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi (YSP) bünyesinde yer almaktadır.

Diğer partilerin en genç vekillerinin yaşları ise şöyle sıralanabilir:

CHP: 32
YSP: 28
İYİ Parti: 39
MHP: 38

Bu tablo değerlendirildiğinde MHP, İYİ Parti ve CHP'de 2018 seçimlerine kıyasla bir gençleşme söz konusu olmamış hatta tüm meclis gibi bu partiler de yaşlanmıştır.

AK Parti: 51,4
CHP: 53,3
YSP: 47,1
MHP: 54,6
İYİ Parti: 55,1

Partilerin yaş ortalamaları da yukarıda yer aldığı gibidir. AK Parti'nin TBMM'deki en genç vekillere sahip olması genç bir parti olması sonucunu getirmemektedir.

Bu iki seçimi de değerlendirmeye aldığımız zaman milletvekili seçilebilme yaşının 18'e indirilmesi herhangi bir

şekilde genç katılımını artırıp meclisi gençleştirmemiştir. Ancak iktidar partisi, seçim süreci boyunca yalnızca bunun önünü açmayı bile büyük başarı olarak görüp mitinglerinde bu hususun altını çizdi. Diğer partiler de her fırsatta gençlik vurgusu yapmalarına ve her iki seçimde de gençlere güveniyoruz şeklindeki açıklamalarına rağmen gençlik katılımı konusunda çok yetersiz kaldılar.

TBMM'NİN GENÇLİK ÇALIŞMALARI

27. yasama dönemi boyunca TBMM Başkanlığına 7221 tane araştırma, 80651 tane soru önergesi sunuldu. Bu önergelerden, doğrudan gençlikle alakalı olanların sayısı toplam önerge sayısına nazaran çok düşük sayıda kalmıştır. CDR tarafından kategorize edilen önergelerde gençlik kategorisi şu şekilde açıklanmıştır: Gençlik kategorisinde yer alan önergelerin seçiminde, önerge konularının doğrudan gençlikten kaynaklanan, genç olmanın getirdiği sorunlar ile ilgili önergeler olmasına özen gösterilmiştir. Örneğin, eğitim her ne kadar gençleri ve çocukları ilgilendiren bir konu olsa da önergede açık bir şekilde gençlik vurgusu yapılmamışsa bu önergeler "eğitim" kategorisinde ele alınmıştır. Bu kriterler sonucunda kategorizasyonu yapılan soru önergelerinin yalnızca %0,23'ünün gençlikle ilgili olduğu görülmüştür. Bu önergelerin siyasi partiler açısından yüzdelik dağılımı şu şekildedir:

CHP: %62,29
HDP: %13,66
SAADET: %1,09
İYİ Parti: %11,47
MHP: %7,10
Türkiye İşçi Partisi (TİP): %4,37
Sunulan araştırma önergelerinin ise

yalnızca %1,45'i gençlikle alakalıdır. Bu önergelerin partiler açısından dağılımı şu şekildedir:

CHP: %67,61
HDP: %6,66
İYİ Parti: %16,19
MHP: %8,57
AK Parti: %0,95

Araştırma önergesi veren partiler ile soru önergesi veren partiler arasındaki farkın temel nedeni TBMM'de grubu olmayan siyasi partilerin araştırma önergesi verme haklarının bulunmamasıdır. (TİP ve SAADET 27. dönem boyunca araştırma önergesi verememişlerdir)

Söz konusu verilerden yola çıkılarak siyasiler tarafından, gençliğin büyük bir oy potansiyeli olarak görülmesi dolayısıyla her seçim sürecinde anılmasına rağmen gençlerin siyasete katılımı için yoğun çaba sarf ettiklerini söyleyemeyiz. Katılım hususu dışında parlamento siyasetinde gençler için yapılan çalışmaların da yetersiz olduğunu söyleyebiliriz.

TBMM'DE BEYİN GÖÇÜ

KAPSAM

Söz konusu çalışma, 1 Ocak 2010'dan itibaren 27. yasama döneminin sonuna kadar olan zaman aralığını ihtiva eder. Bu zaman aralığına ait olan TBMM Genel Kurul oturumları, TBMM Başkanlığına sunulmuş araştırma - soru önergeleri ve konuya temas eden kanun teklifleri incelenmiştir.

Çalışmanın anahtar kelimeleri şu şekildedir:

*Beyin Göçü
Tersine Beyin Göçü
Yabancı İş Gücü
Türk Diasporası*

YÖNTEM

Bu başlık dört alt kategori altında incelenecektir.

GENEL KURUL KONUŞMALARI

Bu başlık dört alt kategori altında incelenecektir.

Belirtilen zaman aralığında 01.01.2010 – 23.04.2023 var olan yaklaşık 1595 TBMM Genel Kurul Birleşim Tutanağı manuel olarak anahtar kelimelerin aranması suretiyle taranmıştır. Veri seti oluşturulmaya başlanmadan önce veri setini hazırlayacak ve kontrol edecek kişiler aynı 100 Genel Kurul tutanağını bağımsız şekilde incelemiş ve sonuçları kıyaslamıştır. Bu kıyaslar sonucunda

setin oluşturulmasına dair özellikle kategorizasyon bölümü kesinleştirilmiştir. Veri seti üç kişi tarafından oluşturulduktan sonra veri setlerinin hazırlanmasında tecrübeli olan bir başka kişi tarafından tutanaklar tekrar taranıp veri seti kontrol edilmiştir.

Arşivleme aşamasında; yasama dönemi - yılı, önerge tarihi, beyan sahibi vekil - partisi, tutanak linki, beyan metni gibi bilgiler elde edilecektir. Arşivlenen konuşmalar sonrasında içerikleri dahilinde tekrardan değerlendirilip kategorilere dağıtılacaktır. Çalışmanın TBMM Genel Kurulu konuşmalarına ait kategorileri aşağıdaki tabloda yer alanlardan ibarettir.

Beyin Göçünün
engellenmesine dair
x146

Beyin göçünün engellenmesi gerektiğine, istatistik bilgisi vermeden artışın çok olduğuna ve alınabilecek önlemlerden bahseden konuşmalar için kullanılmıştır.

Tersine beyin göçü
hakkındaki çalışmalar
x11

Türkiye Cumhuriyeti'nden ayrılan kişilerin geri döndürülmesine yönelik çalışmalardan bahseden konuşmalar için kullanılmıştır.

Genel Konuşma x20

Konuşmanın içinde beyin göçü söz öbeği geçmesine rağmen kategorilendirilemeyen konuşmalar için kullanılmıştır.

Tersine Beyin Göçü Teşvik x7

Türkiye Cumhuriyeti'nden ayrılan kişilerin geri döndürülmesini teşvik eden konuşmalar için kullanılmıştır.

İstatistik x7

Beyin göçü hakkında sayısal veri içeren konuşmalar için kullanılmıştır.

Türk Diasporası Teşvik x7

Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışarısında yaşayan Türklerin birliğini teşvik eden konuşmalar için kullanılmıştır.

Göçün Engellenilmesinde Başarı Sağlanması x4

Beyin göçünün önüne geçilmiş olmasına dair yapılan konuşmalarda kullanılmıştır.

Yabancı İş Gücü Karşısı x3

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde çalışan yabancılar hakkında yapılan olumsuz konuşmalar için kullanılmıştır.

Ülkeye Nitelikli Yabancı İş Gücü Çekilmesi için Çalışmalar

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde nitelikli yabancıların çalışmasını sağlamak adına yapılanlardan bahsedilen konuşmalar için kullanılmıştır.

Beyin Göçü Edemeyenler

Türkiye Cumhuriyeti'nden ayrılmak isteyip ayrılamayan kişiler hakkında yapılan konuşmalar için kullanılmıştır.

Türk Diasporalarına Saldırı

Yurt dışında yaşayan Türklere yönelik saldırılar hakkında yapılan konuşmalar için kullanılmıştır.

Türkiye'ye Beyin Göçü Olmamasına Dair

Türkiye'nin Beyin göçü alan değil veren bir ülke olması hakkında yapılan konuşmalar için kullanılmıştır.

Kategorilendirme yapıldıktan sonra konuşmaların içeriğine göre ikincil bir kategori sayılabilecek "ek" sütunu hazırlanmıştır. Bu sütun kategori sütununa benzemekle birlikte birtakım noktalarda farklılık göstermektedir. Aralarındaki en büyük fark her veri için bu sütunun doldurulmasının zorunlu olmamasıdır. Ek sütunu konuşmanın içeriğinin daha detaylı incelendiği, yukarıdaki kategorizasyona ek olarak hastalık ve virüsle ilgili farklı bir noktaya temas edildiği durumlarda doldurulmuştur. Bir başka deyişle anahtar kelimelerin kullanıldığı farklı bir bağlam mevcut ise kullanılmıştır.

ARAŞTIRMA ÖNERGELERİ

Araştırma Önergeleri, Meclisin belirli bir konuda bilgi edinmek üzere kendi içinden oluşturduğu özel bir komisyon marifetiyle gerçekleştirdiği bilgi edinme ve denetim çalışmasının yapılabilmesi için TBMM Genel Kurulunda oylanıp kabul edilmesi gereken önergelerdir.¹

Araştırma Önergeleri, TBMM internet sitesinin denetim sekmesinde yer alan sorgu motoru aracılığıyla arşivlenmektedir. Bu arama motoruna anahtar kelimeler yazılıp çıkan sonuçlar belirli parametrelere göre arşivlenmiştir.

Önergeler aşağıdaki tabloda yer alan kategorilerden ibarettir.

Önlem Tersine Göçü Teşvik Göçün Nedenlerinin Araştırılması

SORU ÖNERGELERİ

Yazılı soru önergeleri, kısa, gerekçesiz ve kişisel görüş ileri sürülmeksizin; kişilik ve özel yaşama ilişkin konuları içermeyen bir önerge ile yazılı olarak cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarına verilen addır.²

Soru önergeleri, içerdiği soruların konulara göre kategorilendirilmektedir. Söz konusu kategoriler aşağıda yer almaktadır.

Göçün Engellenmesi İstatistik Mesleki Göç TÜBİTAK Projeleri Önlem Tersine Göçü Teşvik

¹ <https://www.tbmm.gov.tr/ParlamentoTerimleriSozluk>

² <https://www.tbmm.gov.tr/ParlamentoTerimleriSozluk>

Soru önergeleri, anahtar kelimelerin TBMM yazılı soru önergeleri arama motoru kısmına tek tek yazılması suretiyle taranıp arşivlenmiştir.

Soru önergelerinin cevaplanma durumları üzerinden de analizler yapılabilmektedir. Bu sebeple cevaplanma durumlarının sayılıp tanımlanması gerekmektedir.

CEVAPLANDI

Önergenin en geç on beş gün içinde cevaplandığını gösterir.

CEVAPLANMADI

Önergenin cevaplanmadığının gelen kağıtlar listesinde ilan edilmesi durumunda önerge cevaplanmamış sayılır.

SÜRESİ GEÇTİKTEN SONRA CEVAPLANDI

Uygulamada yazılı soru önergelerine süresi içinde cevaplandırılmadığının, gelen kağıtlar listesinde yayımlanmasından sonra da cevap gönderildiği görülmektedir. Bu cevaplar da önerge sahibi milletvekiline gönderilmekte ve internet sitesinde yayımlanmaktadır. Ancak bakanların ve cumhurbaşkanı yardımcılarının bu konuda bir yasal dayanağı bulunmamaktadır.

HÜKÜMSÜZ

Yasama dönemi sona ermesine rağmen cevaplandırılmamış önergeler hükümsüz duruma düşer.

ANALİZ — GENEL KURUL KONUŞMALARI GENEL BAKIŞ

83 CHP
42 İYİ PARTİ
40 HDP
28 AK PARTİ
16 MHP
2 BDP
1 BĞM.
1 CB YRD.

TOPLAM 213

Konu hakkında TBMM Genel Kurulunda belirlenen zaman aralığında anahtar kelimeleri içeren 213 konuşma yapıldığı görülmüştür. Partilere bakıldığında, konu hakkında en çok konuşan siyasi parti 83 konuşma ile Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) olmuştur. CHP'yi 42 konuşma ile İYİ Parti takip etmektedir. Sonrasında ise sıralama tabloda görüldüğü üzere ilerlemektedir. Tabloda incelenebilecek husus bir cumhurbaşkanı yardımcısının TBMM Genel Kurulunda bu konu hakkında söz almış olmasıdır. Söz konusu konuşma, savunma sanayiinde çalışan kişilerin Avrupa ülkelerine göç etmeleri iddiası hakkındadır. Fuat Oktay konuşmasıyla, şirketlerden personelin ayrılmasının bilgi birikimi yok edici nitelikte olmadığını ancak giden personellerin sayısının artmasının önlenmesine yönelik çalışmalar ve tersine beyin göçü için uğraşıldığını ifade etmiştir.³

³ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem27/yil2/ham/b02901h.htm>

KONULARA GÖRE AYRIM

	CHP	İYİ PARTİ	HDP	AK PARTİ	MHP
Beyin Göçünün Engellenmesine Dair	64	32	34	4	9
Tersine Beyin Göçü Hakkındaki Çalışmalar	0	0	0	11	0
Genel Konuşma	11	4	1	1	2
Tersine Beyin Göçü Teşvik	1	2	0	2	2
İstatistik	3	2	2	0	0
Türk Diasporası Teşvik	1	1	0	4	1
Göçün Engellenilmesinde Başarı Sağlanması	0	0	0	4	0
Yabancı İş Gücü Karşısı	1	1	0	0	1
Yabancı İş gücünün Korunmasına Dair	0	0	2	0	0
Ülkeye Nitelikli Yabancı İş Gücü Çekilmesi için Çalışmalar	0	0	0	1	0
Yabancı İş Gücüne Karşı Net Bir Tutum Yok	0	0	0	0	1
Beyin Göçü Edemeyenler	1	0	0	0	0
Türk Diasporalarına saldırı	0	0	0	1	0
Yurt Dışında Başarı yakalayan Türkler	1	0	0	0	0
Türkiye'ye Beyin Göçü Olmamasına Dair	0	0	1	0	0
TOPLAM	83	42	40	28	16

Tablo incelenmeden önce konuşmaların yapıldığı tarihler üzerine değerlendirmelerde bulunmak partilerin bu tarihlerdeki konuşma sıklıklarını incelemek yol gösterici olacaktır.

2010 - 2016 yılları arasında konu hakkında toplam 32 konuşma yapılmıştır. 2016 - 2023 arasında ise bu sayı 181'e yükselmiştir.

Çalışmanın ilk altı senelik periyodunda konu TBMM Gündeminde kendisine çok sık yer bulamamıştır. Buna sebep olarak muhalefet tarafından, bağlam başlığı altında incelenecek sebepler (ekonomi, gelecek kaygısı, özgürlük vb.) gösterilmiştir. Ülkenin ilk altı yıllık periyottaki durumu vatandaşların ülkede kalması için yeterli iken günümüze yaklaştıkça bu durum bozulmuş ve beyin göçü sayısı vekillerin söylemlerine göre, artış göstermiştir. Bu sebeple son altı yıllık periyotta konu hakkında TBMM Gündeminde çokça konuşma yapılmıştır.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde çalışma üzerine yapılan konuşmalarda en sık bahsedilen konu "beyin göçünün engellenmesine dair" yapılan konuşmalar olmuştur. Bu konuyu en sık gündeme getiren siyasi parti 64 konuşma ile CHP olmuştur. CHP'yi diğer muhalefet partileri HDP ve İYİ Parti takip etmektedir.

İktidar partisi tarafından bu konuda yapılan dört konuşma bulunmaktadır. Bu dört konuşmanın ikisi 2012'de bir tanesi 2016'da bir diğeri ise 2021'de yapılmıştır.

2021 yılında AK Parti sıralarından yapılan konuşma "*Tabii ki eksiklikler olabilir, beyin göçü oranını azaltmak hepimizin tabii ki ortak isteği. Bu noktada da ben sadece beyin göçü*

oranının neden yüksek olduğunu ısrarla bağlamak değil, neler yapılabileceği noktasında da yorumlarınızı duymak isterim; onun daha yapıcı ve daha vizyon sahibi bir duruş olduğuna inanıyorum." şeklindedir. Bu konuşma AK Parti vekili Rümeyza Kadak tarafından yapılmıştır. 2016'dan beri bu konuda suskun olan iktidarın konu hakkında konuşma yapmasının sebebi ise muhalefetin beyin göçünün önünün alınamadığına dair yapılan konuşmaların artmasından dolayı olduğu düşünülebilir. Muhalefet, iktidarı ve iktidarın ülkeyi yönetme tarzının beyin göçünün temel nedeni olarak görmektedir. İktidar kendisine yöneltilen bu argümanı reddedememiş sadece beyin göçünün nedenlerini ısrarla söylemektense bu konuya birlikte çözüm aranması gerektiğinin altını çizmiştir.

2016 Anayasa değişikliği sürecinde iktidara destek veren ve değişiklik sonrasında ittifak sisteminin kabulü ile iktidar sıralarında yer alan Milliyetçi Hareket Partisi'ne (MHP) mensup vekiller ise beyin göçünün engellenmesi konulu dokuz konuşma yapmıştır.

Milliyetçi olarak nitelendirilebilecek bir diğer parti olan İYİ Parti ile kıyaslandığı zaman MHP'nin konu hakkında bu denli az konuşmuş olması dikkat çekicidir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yurt sınırlarından ayrılma kararının önüne geçilmesi hakkında MHP sıralarından daha fazla konuşma beklemek yanlış bir beklenti olmayacaktır. 2018 seçimlerinden beri TBMM sıralarında yer alan İYİ Parti'li vekiller konu hakkında 32 konuşma yapmışken çalışma kapsamının tamamında TBMM sıralarında yer alan MHP'nin konuşma sayısının dokuzda kalması dikkat çekicidir.

Çalışma konusu hakkında yapılan 213 konuşmanın 146'sı beyin göçünün engellenmesine dair yapılmıştır. Bu konuyu tersine beyin göçü hakkında yapılan çalışmalara dair yapılan konuşmalar takip etmektedir.

Tersine beyin göçü hakkındaki çalışmalara dair konuşmaların tamamı AK Parti sıralarından gelmiştir. Bu durum şaşırtıcı değildir. İktidar partisi bir sorun olarak görülen duruma çözüm üretmeye çalışmıştır. Ancak bu çabaların muhalefeti ikna etmeye yetmediğini şu iki konuşmayla görebiliriz.

"Burada pek çok milletvekilimiz beyin göçünden bahsetti. Biz bu sene ilk defa Uluslararası Lider Araştırmacılar Programı'nı başlattık ve "Bununla ülkemizi dünyanın her yerinden üst düzey araştırmacılar için çekim merkezi hâline getireceğiz." dedik. Programı açıkladığımızda bize inananlar, hatta bizimle dalga geçenler oldu. "Türkiye'ye kim gelir, gelin bu işten vazgeçin." diyenler oldu. Yaptığımız çağrıya dünyanın önde gelen üniversiteleri, araştırma merkezleri ve öncü şirketlerinden önemli başvurular aldık. 98'i Türk, 29'u yabancı olmak üzere 127 üst düzey araştırmacı bu programdan faydalananacak. İşte size tersine beyin göçü."

"Wikipedia kapalı. Elbette aynı şeyi söyleyeceğim çünkü Wikipedia hâlâ kapalı. 113 kişi memlekete gelmiş, "Tersine beyin göçü başladı." diyorsunuz. Yüz binlerce vatandaşımız özgürlük alanı daraldığı için bu ülkeyi terk etti, yüz binlerce kişi gitti. "113 kişi geri geldi, tersine beyin göçü var." diyorsunuz. Akla sığmaz bu durum."

Tersine beyin göçü hakkındaki çalışmalara dair yapılan 11 konuşmanın 10 tanesi 2018 ve sonrasında yapılmıştır. Konuşmaların tamamının iktidar tara-

findan yapıldığı göz önüne alındığında beyin göçü sayısındaki artışın iktidarın da dikkatinden kaçmadığı ancak bunun sebeplerine yönelik konuşmaktan çekindiği açıkça görülecektir.

Tersine beyin göçünü teşvik hakkında yedi konuşma bulunmaktadır. Yedi konuşmanın ikisi bu teşviğin eşitlik sınırları dahilinde sağlanmasına yöneliktir. Eşitlik sınırlarına 02.01.2014 tarihli TBMM Genel Kurulunda CHP ve MHP tarafından şu konuşmalarla dikkat çekilmiştir.

"Şimdi, burada bu anayasal eşitsizliği ortadan kaldırmak lazım. Yani, ya biz bu ülkenin hekimlerine, sağlıkçılara da mecburi hizmeti kaldırarak eşitliği sağlarız ya da bu maddeyi metinden çıkarırız, böyle bir madde olmaz deriz; onlar da gelirler, Türkiye'deki hekimlerle aynı şartlarda mecburi hizmetlerini yaparlar. Bunun arası olmaz, bunun dışında bir şey olamaz, böyle bir ayrımcılık yapamazsınız. Eğer mesele beyin göçünü tersine çevirmekse, öyle bir şeyse amaç, öyle ulvi bir amaçsa, dediğim gibi, o zaman eşitlersiniz koşulları."

"Eğer gerçekten Türkiye'de hekim ihtiyacımızın ve açığımız olduğu gerçeği üzerinden ve Türkiye'nin beyin göçünü tersine çevirme açısından böyle bir düzenlemeyi yapıyorsak onların da Türkiye'deki hekimler gibi mecburi hizmetle mutlaka tanışmaları, memleketin her bir yerinde hizmet aşkı içerisinde olmaları... Eğer onlara mutlaka bir ayrıcalık tanıyacaksak farklı statüde, belki daha zamanı kısıtlı tutarak, belki de ekonomik imkânları daha da iyileştirerek aynı şeyi yapabileceğimiz kanatındeyim."

Tersine beyin göçünü teşvik hakkındaki diğer konuşmalar İYİ Parti ve AK Parti sıralarından yapılmıştır.

İktidarın göçün engellenilmesinde sağlanan başarı hakkında yaptığı dört konuşma bulunmaktadır. Ancak bu konuşmaların hepsi çalışmanın ilk altı yıllık periyodunda yapılmış konuşmalardır. Bu söylemler genel olarak beyin göçünün azaldığına ve hatta gidenlerden geri dönenlerin de sayısının hızla arttığına yönelik olmuştur. Son altı yıllık periyotta bu konuda konuşulması ve muhalefetin beyin göçünün engellenmesine dair yaptığı konuşmaların sayısının gösterdiği büyük artış Türkiye’de beyin göçünün bir sorun haline geldiğinin TBMM’ye en net yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Beyin göçüyle ilintili bir konu olan yabancı iş gücü hakkında TBMM Genel Kurulunda çalışma süresi boyunca yalnızca yedi konuşma yapılmıştır. Yabancı iş gücü hakkında HDP ve MHP ikiye, CHP, İYİ Parti ve AK Parti birer konuşma yapmıştır. Bu konuşmaların üçü yabancı iş gücüne karşıt konuşmalardır.

“...bu ülkenin 1970’lerde, 1980’lerde olduğu gibi bir iş gücüne, yabancı iş gücüne ihtiyacı olmadığını öngörüyoruz ve söylüyoruz. Aynı zamanda, bu ülkenin mühendisi de, bu ülkenin işçisi de, bu ülkenin işsizi de niteliklidir.”

Yukarıda yer alan konuşma 27.07.2016 tarihinde CHP vekili Orhan Sarıbal tarafından yapılmıştır. Yabancı iş gücü karşıtı olan diğer iki konuşma da benzer minvalde olup ülkede var olan iş gücünün yeterli hatta fazla olduğunun ve yabancı iş gücüne ihtiyaç olmadığının altını çizmektedir. Diğer iki konuşma MHP ve İYİ Parti tarafından yapılmıştır.

TBMM’de yabancı iş gücü hakkında yalnızca olumsuz söylemlerde bulunulmamıştır. HDP’li vekillere ait iki

konuşma yabancı iş gücünün korunmasına dair yapılmıştır.

“...Savaş mağduru göçmenler üzerinden rant sağlamak, onları ayrımcılığa tabi tutmak, bir de nitelikli olanları ucuz iş gücü olarak ayıklamak ne insanlık onuruyla ne de demokratik değerlerle bağdaşabilir.”

“Üretime ve istihdama değil, tüketime ve borca dayalı üretim modelini benimseyen ülkemizde, mültecilere yönelik güdülecek plansız ve denetimsiz bir istihdam politikası işsizliği ve kayıt dışılığı daha da artıracaktır. “Yurttaş” ve “yabancı iş gücü” tanımı adı altında istihdam edilmesi planlanan kişiler arasında bir rekabet ortaya çıkmasına ve gerekçede bahsedilen kamu düzeninin tesis edilmesine değil, bozulmasına yol açacaktır. Olması gereken, istihdama dayalı bir üretim politikası belirlenmesidir.”

Yine beyin göçüyle ilişkili olan Türk diasporaları hakkında TBMM Genel Kurulunda altı konuşma yapılmıştır. Bu konuşmalardan beşi Türk diasporalarının birliğinin teşviğine biri ise Türk diasporalarına yönelik saldırılar hakkındadır.

Bu konuşmaların beşi AK Parti biri ise MHP sıralarında yer alan vekiller tarafından yapılmıştır. Yurt dışında yaşayan Türkler hakkında muhalefet sıralarından herhangi bir konuşma gelmemiş olması dikkat çekicidir.

BAĞLAMA GÖRE AYRIM

Çalışma kapsamı dönem boyunca yapılan konuşmalarda, beyin göçünün nedenleri, beyin göçü eden gruplar, tersine göç için yapılan çalışmaların içeriği, yabancı iş gücünün yaşadığı zorluklar ve Türk diasporasını örgütleyen kurumlar ele alınmıştır. çalışmanın bu kısmında bu veriler değerlendirilecektir.

KHK

CHP x4
HDP x8

ÖZGÜRLÜK

CHP x10
HDP x9
İYİ Parti x3

EĞİTİM

BDP x2
CHP x10
HDP x4
İYİ Parti x5

ÜNİVERSİTELER

BDP x2
CHP x8
HDP x2
İYİ Parti x3

YETİŞMİŞ VEYA ÜSTÜN YETENEKLİ, ZEKALİ KİŞİLERE UYGUN ORTAM HAZIRLAYAMAMAK

AK Parti x3
CHP x3
HDP x2
İYİ Parti
MHP x3

LİSE

CHP x4

EKONOMİ

CHP x4
HDP x3
İYİ Parti x7

DÜŞÜK HAYAT STANDARTLARI

CHP x6
HDP x2
İYİ Parti

SAĞLIK ÇALIŞANLARI

CHP x2
HDP x4
İYİ Parti

GELECEK KAYGISI

CHP x4
HDP x2

YANLI İŞE ALIMLAR

CHP x5
İYİ Parti x4

İŞSİZLİK

CHP x13
İYİ Parti x5

TEŞVİĞİN SINIRLARININ EŞİTLİK İLKESİNİ İHLAL ETMESİ

CHP
MHP

TEKNOLOJİ

CHP x2
HDP x2
İYİ Parti x3
MHP

KAYIT DIŞI ÇALIŞMA

MHP

MÜHENDİS

CHP x6
İYİP x2
CB yrd.

BEYİN GÖÇÜNE GÖZ YUMULMASI

CHP

BÜTÇEDE İSTİHDAMI TEŞVİK EDİCİ TEDBİR OLMAMASI

CHP

KADIN GÖÇÜ

İYİ Parti

TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ

CHP
MHP

MÜLTECİ

CHP x7
HDP
MHP

TERSİNE GÖÇ İÇİN ÇALIŞMALAR

CB Yardımcısı

AYRIMCILIK, YABANCI İŞ GÜCÜ

HDP

BAŞARI İLE DÖNENLER

AK Parti

GİDENLERE ÖVGÜ

AK Parti

ULUSLARARASI LİDER ARAŞTIRMACILAR PROGRAMI

AK Parti x3

TİKA

AK Parti

Veriler değerlendirildiğinde, siyasi partilere göre göçün en büyük nedeni olarak kişisel özgürlüklerin sınırlandırılması olduğu fark edilmektedir. Özgürlüklerin sınırlandırılmasıyla alakalı 22 konuşma bulunmaktadır. Bu konuşmaların 10'u CHP, dokuzu HDP ve üçü İYİ parti tarafından yapılmıştır.

Bu konunun hemen arkasından 21 konuşmada yer alan eğitim kategorisi gelmektedir. Ülkedeki eğitimin yetersizliği dolayısıyla göçün arttığına dair CHP sekiz, HDP ve BDP iki, İYİ Parti üç konuşma yapmıştır. Eğitim basamaklarında ise göç üzerindeki en önemli etki siyasi partilerin bakış açısına göre ise Üniversiteler olmuştur. Üniversitelerin niteliğinin düşmesine sık sık vurgu yapılmış ve Dünya sıralamasında ilk 500'de Türk üniversitesi bulunmamasına dikkat çekilmiştir.

"Uluslararası Göç İstatistikleri Raporu'na göre 2017'de Türkiye'den göç eden kişi sayısı bir önceki yıla kıyasla yüzde 42,5 artış göstererek 253.640 oldu. Bu durumu, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası iki yıl yürürlükte kalan OHAL sürecinde on binlerce kişinin kanun hükmünde kararnamelerle işini kaybetmesinin doğurduğu sonuçlardan biri olarak değerlendiriyoruz. 1 Eylül 2016'dan itibaren olağanüstü hâl kapsamında ilan edilen 12 kanun hükmünde kararnameyle yükseköğre-

tim kurumlarındaki görevlerinden ihraç edilen akademisyenlerin 455'i profesör, 472'si doçent, 658'i yardımcı doçent, 420'si araştırma görevlisi, 243'ü öğretim görevlisi, 28'i uzman ve 70'i okutmandır. Yine, 10 Nisan 2018 tarihli Cumhuriyet gazetesinin haberinde "Cezaevlerinde tutuklu ve hükümlü 79 bin öğrenci" yazmaktadır. Yine, Türkiye'deki 250 üniversiteden ilk 500 arasına giren tek bir üniversite yoktur..."

Bu konuşmada yalnızca üniversitelerin niteliği değil aynı zamanda başka bir kategori olarak ele alınan Kanun Hükmünde Kararnameler ile yapılan ihraçlar (bu kategori çalışmada KHK olarak isimlendirilmiştir) hakkında da konuşulmuştur.

KHK'ler hakkında ise sekizi HDP'ye dördü CHP'ye ait olmak üzere toplam 12 konuşma yapılmıştır.

KHK'lerin yanı sıra iktidarın devlet kadrolarına alımlarda liyakate dayalı alımlar yapmaması sebebiyle insanların ülkeye duydukları güvenin azaldığına ve bu sebeple göç ettiklerine muhalefet tarafından dokuz konuşmada dikkat çekilmiştir. Bu konuşmaların beşi CHP'ye dördü İYİ Parti'ye aittir.

Gerçekleşen göçlere sebep olarak sıkça gösterilen diğer konular ise ekonomi ve işsizlik olmuştur. İşsizlik içerikli toplam 18 konuşma, ekonomi içerikli ise 14 konuşma yapılmıştır. İşsizlik konusunda CHP sıralarında yer alan vekiller 13 kere İYİ parti sıralarında yer alan vekiller ise beş kere söylemde bulunmuştur. Bu konularla ilişkili olan düşük hayat standartları nedeniyle göç ve kişilerin gelecek kaygısı sebebiyle ülkeyi terk etmeleri de TBMM sıralarından duyulan sesler arasındadır. Düşük hayat standartlarını içeren altısı CHP'den ikisi HDP'den biri ise İYİ

Parti'den olmak üzere dokuz konuşma gelecek kaygısı içerikli ise dördü CHP'den ikisi HDP'den olmak üzere toplam altı konuşma yapılmıştır.

Göç eden gruplar hakkında yapılan konuşmalarda, sıkça karşılaşılan gruplar sağlık çalışanları, mühendisler ve vekiller tarafından yetişmiş veya üstün yetenekli—zekalı kişiler olarak anılan kişiler anılmıştır. Mühendislerle ilgili olarak ülkede teknolojinin geri kalmasının da göç için önemli bir sebep olduğu ve Teknoparkların sayısının artırılarak bu durumun çözülebileceğine yönelik söylemler TBMM'de karşımıza çıkmıştır.

"Üniversiteler ile sanayi kuruluşlarının yenilikçi fikirler geliştirip ekonomik manada değer sağlamaları için kolaylaştırıcı, yön gösterici düzenlemelere yer verilmemiş. Hâlbuki teknoparklar üniversiteler ile sanayi kuruluşlarının bir arada araştırma geliştirme faaliyetlerini yaptıkları, birbirleri arasında bilgi ve teknoloji transferi gerçekleştirdikleri organizelerdir. Bu kapsamda hem ülkemizin gelişmişlik seviyesinin artırılması hem de artan beyin göçünün azaltılması sağlamak için teknoparklar önemli."

Vekiller yaptıkları konuşmaların dokuzunda mühendislerden yedisinde sağlık çalışanlarından bahsetmiştir. Bu iki meslek grubu dışındaki meslek grupları TBMM'de kendisine yer bulamamıştır.

Bu konuda dikkat çeken bir nokta ise beyin göçünün lise seviyesine inmiş olduğu iddiasıdır. CHP'li vekiller tarafından yapılan dört konuşmada bu noktaya temas edilmiştir.

"Ülkemizde beyin göçü lise seviyesine inmiş, işsizlik korkusuyla İstanbul Erkek Lisesinin 2019 mezunlarının yüzde 53'ü Avrupa'ya gitmiştir, Alman

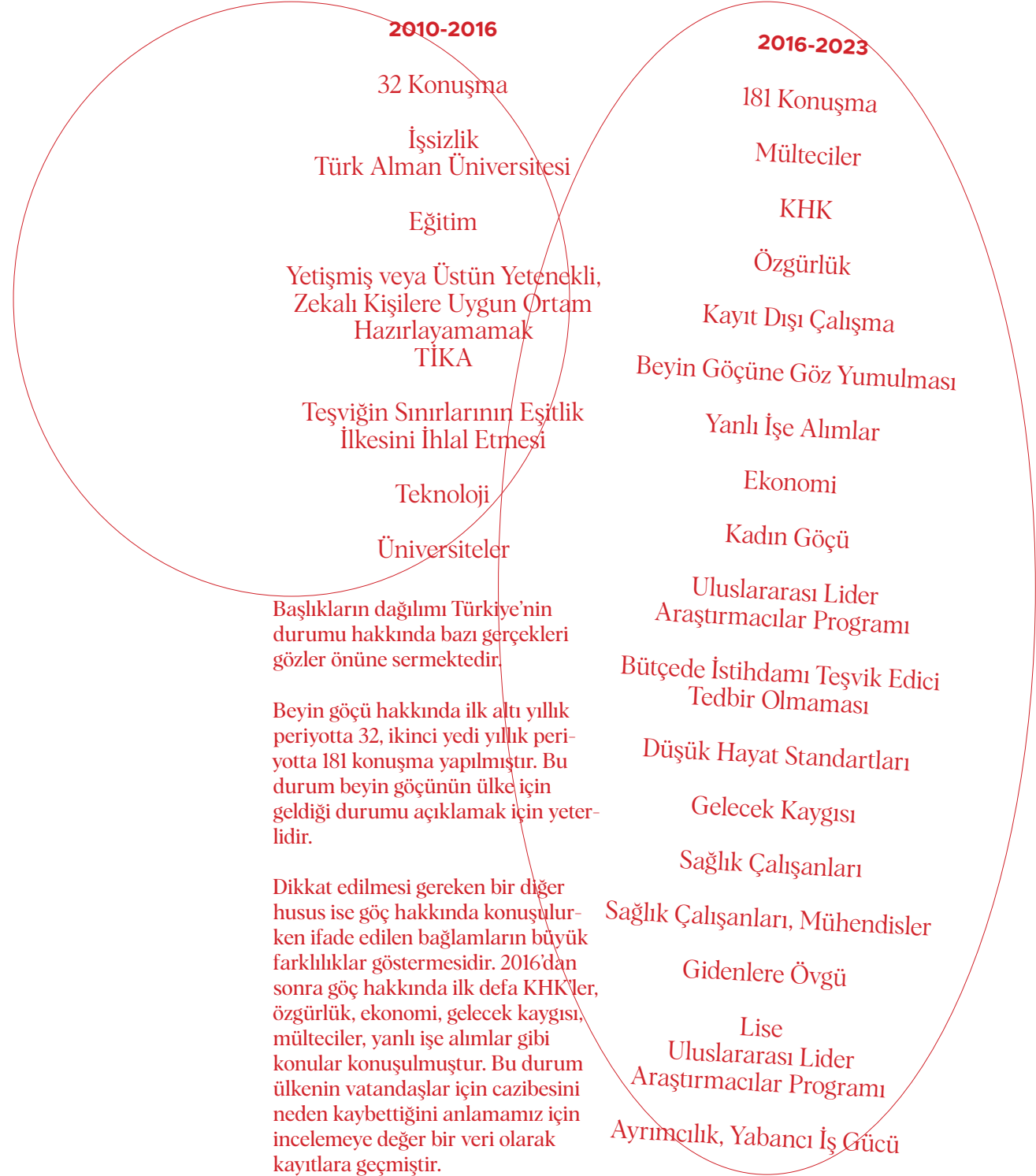
Lisesinin yüzde 95'i Avrupa'ya gitmiştir.”

“Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarında düşünce ve ifade özgürlüğü başta olmak üzere eğitimin kalitesi düşmüş, beyin göçü lise seviyesine kadar düşmüş ve yurt dışına göç eden vatandaşlarımızın sayısında büyük artış yaşanmıştır.”

Bir başka dikkate değer nokta ise İYİ Parti vekili Aylin Cesur'un 05.12.2018 tarihli konuşmasında ortaya çıkmıştır. Cesur bu konuşmasında kadınların ülkeden göç sebeplerine dikkat çekmiştir.

“Türkiye’den 2016 yılında 177.960, 2017 yılında 253.640 beyin göçü gerçekleşti. Bu veri TÜİK resmi sitesinin verileridir. Yani ülkemizde beyin göçü 2016’ya göre 2017’de yüzde 42 arttı. Ben şimdi sormak istiyorum ve düşündürmek istiyorum sizleri: Kadınlar neden ülkemizden gidiyorlar acaba? Evet, Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan Cinsiyet Eşitsizliği Raporu’nda da son on yılda Türkiye 20 basamak geriledi. Kadın-erkek eşitliğinde 142 ülke, arasında, Tunus ve Bahreyn’den sonra, maalesef 125’inci sıradayız. Yani dünyada tam 124 ülkede kadınlar Türkiye’den daha fazla hakka sahipler. Bir rekor kırmışız yine; çocuk annelerde dünya 6’ncıydık. Dünya Bankasına göre 2015 yılında 25 ila 19 yaş arasındaki her bin kadının 26’sı Türkiye’de çocuk sahibi maalesef. “Maalesef” diyorum, çocuk annelik yüzünden diyorum tabii ki. Kadınların toplam işsizler içerisindeki oranı 2008 yılında 13,9; 2017 yılında 26,9; bu yılın sonunda yüzde 27’leri geçeceği bekleniyor. Ülkemizde kadın işsizliği oranı 3 milyon olarak tahmin ediliyor. Kadın istihdamı Türkiye’de yerlerde sürünüyor değerli milletvekili arkadaşlarım. Bunları neden sayıyoruz? Çünkü kadına şiddeti konuşurken bunun ekonomik boyutu var.”

Aşağıdaki başlıklar, 2010—2016 ve 2016—2023 yılları arasında beyin göçü konuşulurken bu konuşmaların yıllara göre hangi bağlamda yapıldığını göstermektedir.

ANALİZ - ARAŞTIRMA ÖNERGELERİ

Çalışmanın zaman aralığı dahilinde TBMM Başkanlığına 25 adet araştırma önergesi sunulmuştur. Bu önergelerin hiçbirisi kabul edilmemiştir. 14 adet önergenin durumu gündemde olarak gözükmektedir, diğer yedi önerge ise verdikleri yasama dönemi bittiğinden dolayı hükümsüz duruma düşmüştür.

Önergelerin 21 tanesi CHP, üç tanesi MHP ve kalan bir tanesi İYİ Parti tarafından verilmiştir.

Önergelerin 22 adeti beyin göçünün önlenmesine yöneliktir. İki önerge tersine göçü teşvik, 17 tanesi ise aynı zamanda beyin göçünün nedenlerinin araştırılması üzerinedir.

Mevcut durumdan anlaşılabileceği üzere, TBMM'de beyin göçü hakkında herhangi bir araştırma komisyonu kurulması kabul edilmemiş, vekiller bu konuyu araştırmak için herhangi bir çaba göstermemiştir.

17 adet önerge çalışmanın ikinci altı yıllık kısmında verildiğinden ötürü söylem analizi kısmındaki durum ile bu kısımda da karşı karşıya kalınmıştır.

ANALİZ - SORU ÖNERGELERİ

TBMM Başkanlığına konu hakkında, belirtilen sürede 23 adet soru önergesi sunulmuştur.

Bu önergelerin 11 tanesi cevaplanmıştır. kalan 12 önerge ise sekizi süresi geçtikten sonra olmak üzere cevaplanmıştır.

Göçün Engellenmesi	8
İstatistik	4
Mesleki Göç	2
Önlem	6
Tersine Göçü Teşvik	4
TÜBİTAK Projeleri	1
Önergelerin konuları yukarıda yer alan tablodaki şekildedir.	
Aşağıdaki tabloda, başbakan, bakan ve cumhurbaşkanı yardımcısı sıfatı taşıyan kişilere kaç soru önergesi yöneltildiği görülmektedir.	
Binali Yıldırım	5
Fuat Oktay	5
Recep Tayyip Erdoğan	2
Hulusi Akar	1
Akif Çağatay Kılıç	1
Süleyman Soylu	1
Ziya Selçuk	1
Mehmet Muharrem Kasapoğlu	1
Mevlüt Çavuşoğlu	1
Nabi Avcı	1
Emrullah İşler	1
Faruk Özlü	1
Fikri Işık	1
Mahmut Özer	1

Konu hakkında en çok Binali Yıldırım'a ve Fuat Oktay'a soru yöneltilmiştir. Yıldırım'a yöneltilen önergelerin üçü cevaplanmıştır ancak bu cevaplar Yıldırım tarafından verilmemiştir. Bu cevapların ikisi İsmet Yılmaz biri ise Mevlüt Çavuşoğlu tarafından verilmiştir. Oktay ise yöneltilen soru önergelerinin yalnızca bir tanesini yanıtlamıştır.

Verilen önergelerde yer alan sorular ile cevapları kıyaslandığında yalnızca iki önergenin tam anlamıyla cevaplandığı görülmektedir. Bu iki önergenin birine Mevlüt Çavuşoğlu diğerine ise Fikri Işık yanıt vermiştir. Bunun yanında bir önerge ise detaya girilmeden kısaca cevaplanmıştır.

Sonuç olarak cevaplanan önerge sayısını 12 olarak belirtmiş olsak da sorulara verilen cevaplar nitelik olarak değerlendirildiğinde sadece iki önergenin tam anlamıyla cevaplandığı görülmektedir. Bu durum TBMM sıralarından hükümete yöneltilen sorulara verilen cevaplarda sıkça karşımıza çıkan bir durumdur.

Diğer iki kısımda karşılaşılan durum burada da vücut bulmaktadır. 23 önergenin 17 adeti 2016'dan sonra başkanlığa sunulmuştur. 2010 - 2016 arasında yalnızca altı adet önerge TBMM Başkanlığına sunulmuştur.

DİPLOMA VE MEZUN ENFLASYONU İLE GENÇ İŞSİZLİĞİNE EKONOMİK BİR BAKIŞ

ÖZ

Ülkemizde geliri ve saygınlığı yüksek mesleklere ulaşabilmek beklentisiyle yükseköğretime devam eden gençler, işe geçiş sürecine ve istihdama yönelik çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak gençlerin karşılaştığı sorunlar, beşeri sermayelerine gerekli yatırımı yapmamış olmalarından kaynaklandığı iddiasıyla bireyselleştirilmektedir. Bu da soruna neden olan yapısal unsurların ve eksikliklerin gözden kaçırılmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, konunun yapısalci yaklaşımıyla incelenmesi önem taşımaktadır. Araştırmada işsizlik oranı, iş arama süreci, iş gücüne katılımı ve istihdam durumu üzerinden yükseköğretim mezunu gençlerin istihdam sorunlarının yapısalci ve eleştirel yaklaşımıyla betimlenmesi amaçlanmaktadır. İkincil veri analizi araştırması olarak tasarlanan çalışmanın verileri, Türkiye İstatistik Kurumu'nun "İş gücü İstatistikleri Veritabanından" elde edilmiştir. 2010 yılından 2020 yılına kadar olan zaman zarfını kapsayan süreçte meydana gelen veriler analize tabi tutulmuştur. Sayısal olarak ilan edilen verilerin yüzdelik karşılıkları hesaplanmış ve tablolar içerisinde gösterilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın odağını, Türkiye'de 15-24 yaş aralığında bulunmakta olan

yükseköğretim mezunu gençler oluşturmaktadır. Araştırmadan hareketle eğitilmiş gençler için işsizliğin üzerinde durulması gereken yapısal bir sorun olduğu ve yıllar içerisinde eğitimden iş hayatına geçişlerinin daha uzun ve sancılı bir süreç haline geldiği sonucu hasıl olmuştur. İş bulduklarında ise pek çok istihdam sorunuyla karşılaştıkları, günümüz istihdam yapısının onlara niteliksel bağlamda alt düzey ve düşük ücretli işler sunduğu ortaya çıkmıştır. Bu açıdan gençlerin aldığı eğitimin anlamsızlaştığı ve modernizmin eğitim alanının yüksek statülü işlere ulaşabileceği şeklindeki vaadini yerine getirmede başarısız olduğu görülmüştür.

GİRİŞ VE YÖNTEM

Araştırma Geneli

Modernizmle birlikte mesleki bilgi ve becerilerin eğitim aracılığıyla elde edilebileceği ve üst düzey mesleklere erişimin ise daha uzun süreler eğitimde kalmakla mümkün olabileceği anlayışı gelişmiştir. Buna göre emek, zaman ve maliyet açısından fedakarlık göstererek uzunca yıllar eğitimde kalanlar, üst mesleki konumlara erişebilecek, eğitimi için gerekli özeni göstermeyenler ise çok fazla beceri gerektirmeyen alt sınıf işleri yapacak ya da istihdam dışı kalacaktır. Bu düşünce ve anla-

yıştan hareketle modernizm, bireyle-
rin ancak eğitim almaları durumunda
istihdam edilebilir hale geleceği kanı-
sına yaygınlık kazandırmıştır. Bu teori
kavramsal olarak halen geçerliliğini
korumakta olsa da bağlam değişmiş-
tir. Nitekim günümüzde eğitilmiş ve
vasıflı kişiler, işsizlik sorunuyla karşı
karşıya kalmaktadır. Eğitim almak,
iş bulmak için yeterli olmamaktadır.
Eğitim sistemi uzunca bir müddet-
tir büyük ölçüde istihdam edilmeyen
gençler yaratmakta, hasbelkader istih-
dam edilenlerin önemli bir kısmı ise
akademik kariyerleri ile yetkinlik ve
yeterliliklerine uygun olmayan bazı
alanlarda çalıştırılmaktadır.
Küresel emek arzında yaşanan de-
ğişimler de eğitilmiş kişilerin işsizliğinde
etkili olmaktadır. Ulaşım ve iletişim
teknolojisi, sermayeye geçmişte hayal
edilemeyecek ölçüde hareket serbest-
liği kazandırmakta; onu, iş gücü ve
mekan bağımlılığından kurtarmak-
tadır. Sermaye artık finansal ortam
ve kurallar ile iş gücü açısından daha
elverişli bulunduğu bölgelere kolaylıkla
taşınabilmektedir. Bu da işlerin ücret-
lerin yüksek olduğu ülkelere, düşük
ücretli ekonomilere doğru kaymasına
neden olmaktadır. Bununla birlikte
teknolojide yaşanan gelişmeler, çalı-
şanlar için de mekan bağımlılığını orta-
dan kaldırmaktadır. İnternet teknolojisi
beyaz yakalı işçilerin, ikamet ettikleri
ülkeden taşınmak zorunda kalmaksı-
zın dünyanın farklı yerlerindeki işlerde
çalışmasına, ulaşım teknolojisi ise
vasıflarını dünyanın dört bir yanına
taşımaya imkan vermektedir. Bu da
orta sınıf emeğini homojenleştirerek tek
bir emek piyasası haline getirmekte
ve küresel bir iş gücü rekabeti oluşturu-
maktadır.

Eğitilmiş kişiler işsizliğin haricinde istih-
dam yapısının değişmesinden kaynak-
lanan sorunlarla da karşılaşmaktadır.
1970'li yılların sonlarına kadar istihdam

edilme, hiçbir kesinti olmaksızın uzun
sürelili ve tam zamanlı çalışmayı ifade
etmiştir. Uzun vadeli çalışmaya dayalı
zaman anlayışı sayesinde çalışanlar, işe
girdikleri yerde hayatlarının sonuna
kadar kalacakları konusunda kendile-
rini emniyette hissetmiştir. İş ve görev-
lerini sendikaların güvencesi altında,
hemen her günleri neredeyse aynı olan
ve istihdam esnasında değişiklik göster-
meyeceğini bildikleri çalışma, terfi ve
emeklilik koşulları altında gerçekleştir-
mişlerdir. Böylece sürprizlere yer olma-
yan, doğrusal bir hayat akışına sahip
olabilmiş ve belirsizliğin doğuracağı
endişeden korunmuşlardır. Ancak yeni
teknolojiye dayalı otomasyon dalgaları,
istihdam yapısını aşındırarak hukuki
zemin, mekansal bazda iş ve işin icra
edildiği çevre ile çalışma süresi şeklin-
deki üç temel dayanağın dejenerasyo-
nuna yol açmıştır. Buna bağlı olarak da
işlerin tanım ve sınırları akışkanlaşmış;
esnek istihdam biçimleri yayılmıştır. Bu
minvalde esneklik, günümüzü ifade
eden en temel kavramlardan biri olarak
karşımıza çıkmaktadır. İşbu kavram,
uzun vadeye yayılan ve çalışanlara
psikolojik güvence aşılayarak standart-
laşan iş anlayışının artık geçerliliğini
yitirdiğine işaret etmektedir. Haliyle
de iş ve istihdam piyasası artık kısa
vadeli ve güvencesiz çalışma anlamına
gelmekte ve belirsizlikler içermekte-
dir. Terfi ve işten çıkarmaya yönelik
kurallar, istihdam süreci sırasında
değiştirilebilmekte ya da ortadan kal-
dırılabilmektedir. Buna bağlı olarak, bir
ya da iki kurum içerisinde adım adım
ilerlenen geleneksel kariyer anlayışı
yok olmakta, insanlar çalışma hayatı
boyunca pek çok kez iş değiştirmek
durumunda kalmaktadır. Prekaryala-
şma kavramıyla ifade edilebilecek bu
durum, insanları derinden etkilemek-
tedir. Rasyonel bir gelecek beklentisinin
önüne geçmekte ve geleceğe dair inancı
ve umudu ortadan kaldırmaktadır. Araştırmada, eğitilmiş gençlerin istih-

dama dair sorunları yapısal ve eleştiri-
sel bir yaklaşımla değerlendirilmektedir.
Ayrıca yükseköğretim ile istihdam
ilişkisi incelenerek, üst düzey eğitimin
gençlerin istihdam edilebilir olmasını
ya da seçkin mesleklere ulaşmasını
sağlamada etkili olup olmadığı tartış-
maya açılmaktadır.

TBMM VERİLERİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)
yasama faaliyetlerinin yanında denet-
im faaliyetlerini de yürütmektedir.
TBMM'nin denetim faaliyetleri araş-
tırma ve soru önergelerini içermekte-
dir. Soru önergesi verilerine TBMM
internet sitesinin ana sayfasında yer
alan denetim sekmesinin alt başlığı
olan "yazılı soru önergeleri" kısmından
ulaşılabilir.

27. yasama dönemine ait bütün soru
önergeleri CDR içerik ekibi tarafın-
dan okunup bütün önergelere atanan
kategorilerin birbirine uyması adına
önergelerin tamamının dört kişinin
kontrolünden geçmesi sağlandık-
tan sonra önergeler 84 adet katego-
riye dağıtılmıştır. Bu çalışmanın ilgili
kısmında işsizlik kategorisine giren
önergeler mercek altına alınmıştır.

Araştırma önergeleri, Meclisin belirli
bir konuda bilgi edinmek üzere kendi
içinden oluşturduğu özel bir komisyon
marifetiyle gerçekleştirdiği bilgi edinme
ve denetim çalışması yapılmasını sağla-
yan teklifi içeren önergelerdir. Soru
önergeleri ise milletvekillerinin; kısa,
gerekçesiz ve kişisel görüş ileri sürül-
meksizin; kişilik ve özel yaşama ilişkin
konuları içermeyen bir önerge ile yazılı
olarak cevaplanmak üzere Cumhur-
başkanı yardımcılarını ve bakanlara
yazılı olarak soru sormalarıdır.
Çalışma konusu detaylı bir şekilde
incelendikten sonra bu konunun
TBMM denetim yollarından soru öner-

gelerine yansımalarının incelenmesi
gerektiğinin elzem olduğunu, seçmen-
leri temsil görevi üstlenen milletvekil-
lerinin konu hakkındaki çalışmalarını ve
bu konuya eğilme sıklıklarını görmek
adına düşünmekteyiz.

BULGULAR

Araştırma Genel

Türkiye'de ortaöğretim mezunları,
yükseköğretim mezunlarına göre
elde ettikleri gelir düzeyi ve istihdam
durumu açısından daha dezavantajlı
bir durumdadır. Ekonomik İşbirliği ve
Kalkınma Örgütü'nün (OECD) 2020
verilerine göre, ortaöğretim mezunu
ile yükseköğretim mezunlarının 25-34
yaş grubu arasında %52'lik, 35-44 yaş
grubu arasında %78'lik bir kazanç farkı
bulunmaktadır. Ayrıca yükseköğretim
mezunlarının istihdam oranının orta-
öğretim mezunu olanlara göre 25-34
yaş grubunda %11, 35-44 yaş grubunda
%14 oranında daha yüksek olduğu
görülmektedir. Bu durum, yüksekög-
retimi, gençler için zorunlu bir tercih
haline getirmektedir. Öyle ki aynı
verilere göre, Türkiye'de 15 yaşındaki
gençlerin %88'i yükseköğretime yerleş-
meyi istemektedir. Buna göre, gençlerin
yükseköğretimi gelir ve saygınlığı daha
yüksek olan orta ve üst düzey işlere
ulaşabilmek için tek çıkış yolu olarak
gördüğü anlaşılmaktadır. Aslında
öğrenim düzeyleri arasında kazanç ve
istihdam farkının olması, yüksekög-
retim mezunlarının çok iyi imkanlara
ulaşabildiği anlamına gelmemektedir.
Yükseköğretim mezunu olmak, genç-
lerin beklentilerini karşılamaktan
uzaktır. Mezunlar, işsizlikle ya da çeşitli
istihdam sorunları ile mücadele etmek
durumundadır.

Tablo 1. Yükseköğretim Mezunu Gençlerin İşgücü Durumu (15-24 yaş)

%	İşgücüne Katılım Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı
2010	71,9	48,6	32,5
2011	74,4	52,1	30
2012	73,5	52,5	28,5
2013	74,9	53	29,2
2014	72,7	52,1	28,3
2015	75,1	53	29,5
2016	75	51,9	30,8
2017	78,2	51,2	34,4
2018	77,8	54	30,6
2019	79,4	51,1	35,6
2020	68,9	44,3	35,8

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veritabanı

Tablo.1'e göre, 2020 yılında yükseköğretim mezunu gençlerin iş gücüne katılım oranı son on yılın en düşük seviyesinde bulunmaktadır. Buna rağmen, istihdam oranında önceki yıllara göre önemli bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu yılın istihdam oranı, 2009 finansal krizinin etkisinin olduğu düşünülen 2010 yılının istihdam oranının daha altında kalmaktadır. İş gücüne katılımın yaklaşık olarak %78 olduğu 2018 yılı ile kıyaslandığında, son iki yıl içerisinde istihdam oranında 10 puanlık bir düşüş görülmektedir. İşsizlik oranı açısından da benzer bir durum söz konusu olmaktadır. Yükseköğretim mezunu gençlerin işsizlik oranı, son yılların en yüksek seviyesinde seyretmektedir. Bugün her üç yükseköğretim mezunu gençten biri işsiz kalmaktadır. Oranda 2019 yılı itibarıyla sert bir artışın (2018 yılına göre %5'lik bir artış) olduğu ve son iki yıldır oranın yaklaşık olarak %36 olduğu görülmektedir. Ancak oranlar aynı olsa dahi, iş gücüne katılım göz önünde bulundurulduğunda,

2020 yılındaki işsizliğin etki ve boyutunun daha fazla olduğu söylenebilir. Görüldüğü üzere, yükseköğretim mezunu gençler, son yılların en büyük işsizlik sorunu ile karşı karşıya bulunmaktadır. Buna karşın, yükseköğretim kurumları her geçen yıl artan miktarda mezun vermektedir. 2013 yılında 648.789 olan mezun sayısı, yıllar içerisinde artış göstermiş ve 2020 yılına gelindiğinde 1.044.321'a ulaşmıştır. Yedi yıl içerisinde yıllık mezun sayısında %60'lık bir artış olmuştur (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi verilerine göre). Ancak aynı yıllar içerisinde istihdam, %9 oranında düşmüştür. OECD 2020 verilerine göre ise yükseköğretim mezunu genç yetişkinlerin istihdam oranında 2009 ve 2019 yıllarını kapsayan on yılda yaklaşık %5 puanlık bir düşüş gerçekleşmiştir. Buna göre, yükseköğretimin yaygınlaşmasına bağlı olarak artan mezun sayısının, genç işsizliği sorununun derinleşmesinde etkili olduğu söylenebilir. Aslında alt toplumsal sınıflardan gelen öğrencilere yukarı doğru hareketlilik fırsatının verilmesi, ülke kalkınmasına katkı sağlayacak nitelikli bireylerin yetiştirilmesi açısından olumlu sonuçlar doğurabilecek olan bu uygulama, istihdam yaratmaksızın, düzensiz ve plansız bir şekilde gerçekleştirildiğinde amaca hizmet edememektedir. Aksine yükseköğretim kurumlarının istihdam sisteminin hazmetme kapasitesini aşan sayıda mezun vermesi diğer bir ifadeyle istihdam edilemeyecek gençler yaratması sorununa neden olmaktadır.

Yükseköğretim mezunu olmanın sağladığı ödüllerin düşmesine rağmen, daha alt düzey eğitim kademelerinden mezunlara kıyasla istihdam imkan ve koşullarının daha iyi olması, yükseköğretime kaydolmayı öğrenciler için çekici hale getirmeye devam etmektedir. Ancak yükseköğretimin daha

mütevazı de olsa vaat ettiği ödülleri sağlayabilmeyi sürdürmesi belirsizlik taşımaktadır. Öyle ki bugün orta ve üst sınıf işlere ulaşabilmek beklentisiyle yükseköğretime devam eden gençler, mezun olduklarında işsizlik tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadır. 2019 yılında gerçekleştirilen bir araştırmada yükseköğretim mezunu gençlerin %37,6'sının "statü ve prestij sağlamak", %21,1'inin "yüksek gelirli bir işte çalışmak" için üniversite eğitimi almasına rağmen uzun süreli işsizlikle karşı karşıya kalmış olması bu durumu desteklemektedir. Bu haliyle eğitim, bir yandan gençlerde beklentiler yaratırken bir yandan da onları hayal kırıklığına uğratmaktadır. Gençlerin geleceğe yönelik heveslerini körükleyerek geç yaşlara kadar eğitim alanında kalmasını sağlamakta; ancak vaat ettiği geleceği de hiçbir şekilde taahhüt etmemektedir. Bu durum eğitim alan gençler için geleceğin belirsizleşmesine ve geleceğe yönelik umudun yitirilmesine neden olmaktadır. İş gücüne katılmayan gençlerin, katılmama nedenleri olarak "iş bulma ümidi olmamayı" göstermesinin yıllar içerisindeki artışı, bu durumu desteklemektedir.

Tablo 2. Yükseköğretim Mezunu Gençlerin İşgücüne Katılmama Nedeni (15-24 yaş)

%	İşsizlik Bulma Ümidi Yok	İş Aramıyor Ancak Çalışmaya Hazır	Ev İşleri ile Meşgul	Eğitim Öğretimine Devam Ediyor	Ailevi ve Kişisel Nedenler	Diğer
2010	4,6	21,3	12,7	39,1	9,6	12,2
2011	7,7	15,4	16,4	40	10,8	8,7
2012	4,9	16	14,2	46,2	9,8	8,4
2013	7,2	18,4	14,8	39,9	9	10,3
2014	8	19,1	13	47,1	8,4	3,4
2015	8,2	18,4	15,6	42,9	9,8	3,9
2016	8,5	19	13,7	47,5	8,8	2
2017	10,7	18	16,5	35	14,6	3
2018	8,6	16	16,8	43,3	11,6	3
2019	9,7	15,9	17,1	36	14,3	5,4
2020	12,2	24	9,9	34,5	10,9	7,7

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veritabanı

2020 yılında mezunların iş gücüne katılmama oranının %31 ile son yılların en yüksek düzeyine ulaştığı görülmektedir. Buna göre, neredeyse her üç mezun gençten birinin çalışmaya başlamak için iş aramaya yönelik bir çaba göstermediği anlaşılmaktadır. Tablo 2’de görüldüğü üzere, gençlerin iş gücüne katılmamasının farklı gerekçeleri bulunmakta ve bunların yıllar içerisindeki ağırlıkları farklılık göstermektedir. 2020 yılı verilerine göre, yükseköğretim mezunu gençlerin yaklaşık olarak %12’si “iş bulma ümidi olmadığı”, %35’i “eğitim öğretime devam ettiği”, %11’i “ailevi ve kişisel nedenleri bulunduğu” için iş gücüne katılmamaktadır. Onların %24’ü ise çalışmayı istemekle birlikte

iş aramamaktadır. Gençlerin iş bulma ümidini yitirmesi ya da iş aramaya yönelik isteksizliği nedeniyle iş gücüne dahil olmamasının, yıllar içerisinde arttığı görülmektedir. İş arasa dahi bulabileceğine dair ümidi olmayan gençlerin oranı; 2010 yılından günümüze 2,5 kat, çalışmaya hazır olmakla birlikte iş aramayan gençlerin oranı 2011 yılından günümüze 1,5 kat artış göstermektedir. Bunda artan işsizlik oranının ve iş bulmanın daha zorlu bir süreç haline gelmesinin etkili olduğu düşünülebilir. Öyle ki, işsizliğin yüksek olduğu 2017, 2019 ve 2020 yılları, gençlerin iş bulma ümitsizliğinin de daha yüksek olduğu yılları oluşturmaktadır. Eğitimine devam ettiği için iş gücüne

katılmayan yükseköğretim mezunu gençlerin oranında 2016 yılından sonra düşüş yaşanmaktadır. Buna rağmen, öğrencilerin eğitim ve öğrenim faaliyetlerine devam etmesinin sonraki yıllarda da görece yüksek oranlarda seyrettiği söylenebilir. 2020 yılı verilerine göre, iş gücüne katılmayan mezunların üçte birinden daha fazlası eğitim alanı içerisinde kalmayı sürdürmektedir. Bu gençler, yüksek lisans ya da doktora yaparak öğrencilik hayatını uzatmaktadır. Bunda etkili olan hususlardan biri, öğrenciliği uzatmanın gençler için yaygın bir erteleme yöntemi olmasıdır. İşin nereden ve nasıl bulunacağına yönelik belirsizlik ve işsizlik kaygısı gençleri, bunu yapmaya itmektedir. Çünkü öğrenci olarak kalmaya devam etmek, gençlere iş arama zorunluluğundan kaçınma imkanı vermekte ve onları işsiz konumuna düşmekten geçici bir süre de olsa korumaktadır. Öğrenciliğin uzatılmasında etkili olan diğer bir husus ise mezun sayısındaki artışın neden olduğu enflasyondur. Diplomanın değeri, ona sahip olan sayısındaki artışa bağlı olarak düşmekte ve daha önce erişim imkanı sağladığı konumlar için artık yetersiz kalmaktadır. Bireylerin ise buna verdiği tepki ekseriyetle, daha fazla eğitim görme isteği şeklinde olmaktadır. Ancak yüksek düzeyli eğitim kurumlarında eğitim gören ve oralardan mezun olan sayısı her geçen gün arttıkça işler için rekabet de aynı oranda artmakta ve işverenler işe alacakları kişilerden daha nitelikli kurumların sertifika ve diplomalarını talep etmektedir. Dolayısıyla diploma enflasyonu, iş edinimi için eğitim gereksinimlerinin ve bireylerin eğitim kazanımlarının birbirlerini artırdığı bir sarmalın sonucu olarak kendi kendini üretmekte ve bir paradoks halini almaktadır. Bugün ülkemiz eğitim ve istihdam ekosisteminde yaşanan tam da budur.

Gençler, lise diplomalarının neden olduğu dezavantajlı durumdan kaçınmak için ön lisans, lisans ya da yüksek lisans öğrenimine devam etmektedir. Ancak buralardan elde ettikleri çeşitli kazanım ve diplomalar da sağlaması gereken kazançları kendilerine garanti etmemektedir. Çünkü mezun sayısındaki hızlı artışa bağlı olarak işverenler, işlere yerleşmek için istenen kriterleri yükseltmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, “Uyumsuz Eşleşme Olgusu: Türkiye İş gücü Piyasası Örneği” raporunda, açık pozisyonlar için çok yüksek düzeyde talebin olması durumunda işveren kurumların eleme süreçlerinde daha hassas davrandığını ve kriterleri daha da artırdığını ortaya koymaktadır. Bu durum, gençlerin mevcut bilgi ve beceri setleri ile diplomalarının onlara sağlayacağını varsaydıkları prestije güvenememelerine ve eğitim alanında daha uzun yıllar kalmalarına neden olmaktadır.

Tablo 3. İşgücüne Katılmayan Yükseköğretim Mezunu Gençlerin En Son İşinden Ayrılma Nedeni (15-24 yaş)

%	Geçici Bir İşt, Bitti	İşten Çıkartıldı/ İş yeri kapandı/ İflas Etti	İşinden Memnun Değildi	Eğitim Öğretim	Daha Önce Çalışmamış Olanlar
2010	9,1	2,5	5,6	8,2	65,5
2011	12,3	1,5	7,7	7,7	60,5
2012	12,4	2,2	5,8	8,9	60,4
2013	15,2	2,7	8,1	7,2	57,8
2014	22,2	1,9	6,5	13	47,1
2015	25,1	1,6	7	10,6	46,7
2016	30,6	2,5	8,1	12,3	38,4
2017	30,7	1,9	8	10	39,6
2018	35,2	1,9	7,9	12	33,3
2019	36,7	2,3	6,6	9,3	33,6
2020	37,4	3,7	7,1	9,7	31,7

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veritabanı

Tablo.3'e göre, iş gücüne katılmayan yükseköğretim mezunu gençler içerisinde "daha önce çalışmamış olanların" oranı yıllar içerisinde azalmaktadır. 2010 yılında gençlerin yaklaşık olarak %66'sı çalışmazken, yıllar içerisinde oran düzenli olarak düşmekte ve 2020 yılına gelindiğinde %32 olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, iş gücüne dahil olmayan gençler içerisinde daha önce "çalışmış olanların" oranı, on yılda iki katına çıkmaktadır. Genç mezunların iş bulamamalarının çalışma deneyimine sahip olmamalarından kaynaklandığına yönelik yaygın kanıya rağmen; 2020 yılında iş gücüne dahil olmayan gençlerin çoğunluğunun daha önce çalışmış olduğu görülmektedir. Buna göre, günümüz yükseköğretim mezunlarının iş gücü piyasasının bu beklentisini karşı-

lamak adına çalışma hayatına dahil olmayı önemseyen ve buna yönelik bir gayretlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Göstergeler içerisinde benzer bir değişimin de "geçici bir işti, bitti" seçeneğinde olduğu görülmektedir. Geçici bir işte çalışma durumu, 2010 yılında yaklaşık olarak %9'dur. Buna yönelik oran, on yıl içerisinde dört kat artarak 2020 yılında %37,4'e çıkmaktadır. Yükseköğretim mezunu işsizlerin işsizlik nedenlerine bakıldığında da 2020 yılında gençlerin %22,1'inin işsiz kalmadan önce geçici bir işte çalıştığı ve buna yönelik oranın on yıl içerisinde 2,8 kat arttığı görülmektedir. Buna göre, "iş beğenmiyor" olarak nitelenen gençlerin gelecek vaat etmeyen ve geleceğe yönelik plan yapmasına imkan vermeyen geçici işlerde çalışmayı da kabul ettiği açıkça anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Yükseköğretim Mezunu Genç İşsizlerin İş Arama Süresi (15-24)

%	1-5 Ay	6-11 Ay	12-23 Ay	24 Ay ve daha fazlası
2010	56,7	18,3	18,3	5,5
2011	53,3	20,1	18,9	5,3
2012	53,9	19,7	19,1	5,6
2013	57,4	20,5	15,4	4,6
2014	69,5	13,7	14,1	3
2015	62,8	19,5	14,6	3,1
2016	65,4	17,1	14,8	2,7
2017	62,2	19,4	15	3,4
2018	62,2	20,6	13,3	3,8
2019	57,2	21,2	16,4	5,1
2020	52,6	23,6	18	5,9

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veritabanı

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO, 2020) "Global Employment Trends for Youth 2020" raporuna göre, küresel boyutta genç (15-24 yaş) işsizlik oranı %13,6'dır ve gençlerin işsiz kalma olasılığı yetişkinlere (25 yaş ve üstü) göre üç kat daha fazladır. Türkiye için benzer bir karşılaştırma yapıldığında; gençlerin %25,3 olan işsizlik oranının yetişkinlerin %11,1 olan işsizlik oranının iki buçuk katına çıktığı görülmektedir. Yükseköğretim mezunu gençler özelinde bakıldığında ise işsizlik oranı %35,8 olarak gerçekleşip daha da yükselmekte ve yetişkinlerin %10,1 olan işsizlik oranıyla arasındaki fark daha da açılmaktadır (TÜİK, İş gücü İstatistikleri Veritabanı, 2020). Dolayısıyla günümüz yükseköğretim mezunu gençleri için işsizlik önemli bir sorun olmaya devam etmekte-

dir. Ayrıca gençlerin iş arama süreleri diğer bir ifadeyle işsiz kalma süreleri de zaman içerisinde uzamaktadır. Tablo.4'te görüldüğü üzere, yükseköğretim mezunu genç işsizlerin beş aydır iş arıyor olma durumu, 2014 yılında en yüksek değere sahip bulunmakta ve bu tarihten sonra düşmeye başlamaktadır. Buna yönelik oranda, son altı yıl içerisinde %17'lik bir düşüş olduğu gözlenmektedir. Buna karşın, gençlerin daha uzun süredir iş arıyor olma durumu, 2014 yılından sonra artmaya başlamakta ve 2020 yılında en yüksek orana ulaşmaktadır. Bu yılda genç işsizlerin yaklaşık olarak %24'ü 6-11 aydır, %24'ü bir yıl ve daha fazla süredir iş aramaktadır. Altı yıl içerisinde 6-11 aydır iş arayanların oranında %10, bir yıl ve daha fazla süredir iş arayanların oranında %7'lik

bir artış olduğu görülmektedir. Bugün her dört yükseköğretim mezunu genç işsizden biri, bir yıl veya daha fazla süredir iş aramakta ya da diğer bir ifadeyle bir yıldan daha uzun süredir işsiz kalmaktadır. Bununla birlikte yaş ilerledikçe yükseköğretim mezunu gençlerin işsiz kalma süresi artmaktadır. Bu durum ise bizi yüksek eğitim düzeyine sahip genç işsizliğinin kronikleştiği sonucuna götürmektedir.

Tablo 5. Yükseköğretim Mezunu Genç İşsizlerin Aradığı Meslek-ISCO (15-24)

%	Yüksek Nitelikli, İşler	Düşük Nitelikli, İşler	Nitelikli İşler	Niteliksiz İşler
2010	60,4	35,4	3	0,6
2011	58,2	36,5	2,4	0,6
2012	56,5	39,5	2,8	0
2013	-	-	-	-
2014	59,8	36	3	0,5
2015	62,3	35,5	1,8	0,4
2016	64,6	31,9	2,3	1,1
2017	63,1	33,7	2,5	0,6
2018	63,9	33,7	1,8	0,7
2019	67,7	29,2	2	1,1
2020	68,3	28,9	1,6	1,2

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veritabanı

Uluslararası Çalışma Örgütü, “Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırması” ile meslekleri dört temel beceriye göre sınıflandırmakta ve ardından “Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırmasına” göre beceri ile formal eğitim düzeyini eşleştirmektedir. Böylece meslekleri, gerektirdiği becerilere ve eğitim düzeyine göre

ayırmaktadır. Buna göre, beceri derecesi “4” olan “Kanun yapıcılar, üst düzey yönetici ve müdürler”, “Profesyonel meslek mensupları” kategorilerindeki meslekler, lisans ya da lisansüstü; beceri derecesi “3” olan “Yardımcı profesyonel meslek mensupları” ise önlisans mezunu olmayı gerektirmektedir. Dolayısıyla bu üç meslek kategorisi, yükseköğretim mezunu olmayı gerektiren “yüksek nitelikli işler” dir. Beceri düzeyi “2” olan “Büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlar”, “Hizmet ve satış elemanları” kategorilerindeki meslekler ise ortaöğretim mezunu olmayı gerektirmektedir. Bu kategoride yer alan meslekler, zihinsel efor yerine fiziksel emek gerektiren “düşük nitelikli işler” dir. Beceri düzeyi “1” olan “Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar” kategorisindeki meslekler ise ilköğretim mezunu olanların çalıştığı “niteliksiz işler” dir. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde hazırlanan Tablo.5’e göre, yükseköğretim mezunu genç işsizlerin çoğunluğunun “yüksek nitelikli işler” aradığı görülmektedir. Onu “düşük nitelikli işler” takip etmektedir. Bu dağılım, tüm yıllarda aynı şekildedir. Ancak zaman içerisinde işsiz gençlerin “yüksek nitelikli işler” arama durumunda artış olurken; “düşük nitelikli işler” arama durumu düşmektedir. 2020 yılında işsiz gençlerin büyük çoğunluğu “yüksek nitelikli işler” aramaktadır. Buna göre, günümüz gençlerinin öncelikli tercihinin eğitim düzeyine ve niteliklerine uygun düşen işlerde çalışmak olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Yükseköğretim Mezunu İstihdamdaki Gençlerin Mesleği- ISCO (15-24)

%	Yüksek Nitelikli, İşler	Düşük Nitelikli, İşler	Nitelikli İşler	Niteliksiz İşler
2010	46,5	39,4	9,7	4,7
2011	43,2	40,4	11,4	5,1
2012	45,8	39,6	9,9	4,7
2013	-	-	-	-
2014	43,8	40,6	10,8	4,8
2015	44,7	40,1	10,2	5
2016	44	39,4	10,8	5,8
2017	40,2	42,1	10,3	7,2
2018	43	41	10,8	5,4
2019	41	41,2	11,4	6,4
2020	42,5	38,6	11,4	7,5

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veritabanı

Tablo.5 ve Tablo.6 birlikte değerlendirildiğinde, yükseköğretim mezunu olup istihdam piyasasında yer alan gençler için çalıştığı işin niteliği itibarıyla beklentilerinin karşılandığını söyleyebilmek güçtür. Öyle ki, “yüksek nitelikli işler” arayan diğer bir ifadeyle eğitime uygun işlerde çalışma beklentisinde olan gençlerin oranıyla, istihdamda olanların bu tür işlerde çalışma oranı arasında tüm yıllarda fark bulunmaktadır. Bu farkın da zaman içerisinde arttığı görülmektedir. Eğitilmiş gençlerin aldığı eğitime uygun iş arayışı yıllar içerisinde artmakta, buna karşın bu tür işlerde istihdam olma oranı düşme eğilimi göstermektedir. 2010’da “yüksek nitelikli işler” arayanlarla, bu işlerde çalışanlar arasında %14’lük bir fark bulunmakta-

dır. 2020’ye gelindiğinde ise fark %26’ya çıkarak neredeyse iki katına ulaşmaktadır. Buna göre, aldıkları eğitime uygun işlerde çalışmak isteyen gençler için ulaştıkları işlerin beklentilerini karşılamaktan bir hayli uzak olduğu anlaşılmakta ve söylenebilmektedir. Günümüzde istihdamda bulunan eğitilmiş gençlerin çoğu, nitelik uyumsuzluğuna maruz kalmaktadır. Tablo.6’daki 2020 yılı verilerine göre istihdamda olan gençlerin %42,5’i aldığı eğitimin sağladığı niteliklere uygun “yüksek nitelikli işler”de çalışırken, %57,5’i ise yükseköğretim mezunu olmayı gerektirmeyen işlerde çalışmaktadır. Dolayısıyla gençlerin çoğunluğu, mesleklerine göre yüksek eğitilmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte, gençlerin maruz kaldığı nitelik uyumsuzluğunun derecesi farklılık göstermektedir. Gençlerin yaklaşık olarak %39’u düşük düzeyli bir nitelik uyumsuzluğu yaşarken, %18’i için uyumsuzluğun derecesi artmaktadır. Bu gençler, ilk veya ortaöğretim mezunu olmayı gerektiren ve fiziksel güce dayanan vasıfsız işlerde çalışmaktadır. Bu dağılım hemen hemen tüm yıllarda benzerlik göstermekle birlikte ilk veya ortaöğretim mezunu olmanın yeterli olduğu niteliksiz işlerde çalışma oranının yıllar içerisinde arttığı da görülmektedir. Söz konusu nitelik uyumsuzluğu, gençlerin yükseköğretim mezunu olmak için harcadığı zamanı ve emeği anlamsızlaştırmaktadır. Gençler, üst düzey işlere ulaşmak için giderek daha uzun yıllar eğitim almakta; buna rağmen büyük bir kısmı, alt kademe işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. İş gücü piyasasının üniversite mezunu gençlere, niteliklerinin altında işer sunması bunda etkili olmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü, “Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırması” ile meslekleri dört temel beceriye göre sınıflandırmakta ve ardından “Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırmasına” göre beceri ile formal eğitim düzeyini eşleştirmektedir. Böylece meslekleri, gerektirdiği becerilere ve eğitim düzeyine göre

Tablo 7. Yükseköğretim Mezunu İstihdamdaki Gençlerin İşteki Durumu (15-24)

%	Ücretli, Maaşlı/Yevmiyeli	İşveren	Kendi Hesabına Çalışan	Ücretsiz Aile İşçisi
2010	89,7	1,2	2,4	6,8
2011	89,6	1,3	1,8	7,3
2012	91,3	0,9	1,1	6,7
2013	91,7	0,8	1,5	5,7
2014	91,6	0,8	1,6	6
2015	91,4	0,9	1,8	5,9
2016	90,9	0,5	1,9	6,8
2017	88,8	0,9	2,1	8
2018	90,6	0,8	2	6,6
2019	88,4	0,6	2,2	8,8
2020	86,6	1	2,9	9,5

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veritabanı

Tablo.7’ de yükseköğretim mezunu olup istihdam edilen gençlerin büyük çoğunluğunun “ücretli, maaşlı veya yevmiyeli” olarak çalıştığı görülmektedir. Bu konumda çalışma oranının en yüksek olduğu yıl 2013’ tür. Bu yılda gençlerin yaklaşık olarak %92’si, kamuda ya da özel sektörde ücret veya maaş karşılığında çalışmaktadır. Ancak buna yönelik oran, 2013 yılından itibaren azalma

eğiliminde bulunmaktadır. 2020 yılına gelindiğinde oranın yaklaşık olarak %87’de kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla oranda, son yedi yıl içerisinde %5’lik bir düşüş yaşanmıştır. Aynı yıllar içerisinde gençlerin “ücretsiz aile işçisi” olarak çalışma durumu ise %4 oranında artmıştır. Buna göre, “ücretli, maaşlı veya yevmiyeli” olarak çalışabilecek bir iş bulamayan gençlerin “ücretsiz aile işçisi” olarak çalışmak durumunda kaldığı söylenebilir.

2020 yılı verilerine göre, istihdamdaki gençlerin yaklaşık olarak %10’u “ücretsiz aile işçisi” konumunda bulunmaktadır. Dolayısıyla istihdamdaki her on yükseköğretim mezunu gençten biri ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Bu gençler, emeklerinin karşılığında herhangi bir kazanç elde etmemektedir. Bununla birlikte, işte “ücretli, maaşlı veya yevmiyeli” olarak çalışan gençlerin de emeğinin karşılığını aldığını söyleyebilmek güçtür. Kariyer ve Yetenek Yönetimi Derneği’nin CALIBRE Yükseköğretim İstihdam Endeksi (2019) verilerine göre, Türkiye’de yükseköğretim mezunu gençlerin %38,5’inin ilk tam zamanlı işindeki net aylık gelirin “2.020 TL”; %39,9’unun ise “2.021-2.999 TL” arasında olduğu görülmektedir. Dolayısıyla gençlerin büyük çoğunluğu ilk tam zamanlı işlerine söz konusu dönem içerisinde “2.020 ile 2.999 TL” arasında bir aylık gelirle başlamaktadır. Buna göre, eğitimli gençlerin ailelerinden bağımsız bir hayat kurmalarına ve gelecek için plan yapmalarına imkan vermeyecek düşük ücretler karşılığında istihdam edildiği pekala söylenebilecektir. Sosyal Demokrasi Vakfının Gençlik Araştırması Raporunda araştırmaya katılan 20-30 yaş aralığındaki yükseköğretim mezunu gençlerin ifadeleri de bunu destekler niteliktedir. Nitekim araştırmada gençlerin %51,7’si ekonomik açıdan ailesinden bağımsızlığını kazanamadığını, %70’i geliriyle ailesinden bağımsız olarak ev

geçindiremeyeceğini, %81’i gelirin çocuk yapmak ve eğitimini sağlamak için yeterli olmadığını ifade etmektedir.

Tablo 8. Yükseköğretim Mezunu İstihdamdaki Gençlerin Kayıtlılık Durumu (15-24)

%	Kayıtlı	Kayıtlı Değil
2010	80,4	19,6
2011	81,5	18,7
2012	84,8	15,2
2013	86,7	13,3
2014	85,3	14,6
2015	87,1	12,9
2016	86,6	13,4
2017	83,8	16,1
2018	85,4	14,6
2019	83,1	16,9
2020	80,9	19,1

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veritabanı

Tablo.8’de görüldüğü üzere, yükseköğretim mezunu olup istihdam edilen gençlerin kayıt dışı çalışma oranı, 2009 küresel finansal krizinin etkisinin olduğu düşünülen 2010 yılında en yüksektir. Bu yılda %20 olan kayıt dışı çalışma oranı, 2015 yılına kadar düzenli bir şekilde düşmekte; ancak ardından tekrar yükseliş eğilimine girmektedir. 2020 yılı verilerine göre, gençlerin yaklaşık olarak %19’u kayıt dışı olarak istihdam edilmektedir. Dolayısıyla istihdamdaki her beş yükseköğretim mezunu gençten biri, işinde kayıt dışı diğer bir ifadeyle güvencesiz olarak çalışmaktadır. Bu

bağlamda gençler, haklarının korunmasını ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini sağlayacak herhangi bir teminattan yoksun biçimde gün yüzüne çıkan istihdam rejimi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum gençlere, her an işten çıkarılabilmelerinin mümkün olduğu ve yerlerinin başkalarıyla doldurulabileceği duygusunu aşılamaktadır. Ayrıca çalışmanın dayanaksız ve tehdit altında bulunan bir tür ayrıcalık haline geldiğini göstermektedir.

TBMM VERİLERİ

TBMM Başkanlığına 27. yasama dönemi boyunca 80.651 adet soru önergesi sunulmuştur. Sunulan önergelerden 41.998’i 15 günlük cevaplanma süresi geçtikten sonra olmak üzere 52.779 tanesi cevaplanmıştır. 26.773 önerge cevapsız bırakılmış, 1.090 önerge yasama döneminin sona ermesinden dolayı hükümsüz hale gelmiş ve 9 önerge de sahipleri tarafından geri alınmıştır. Önergelerin cevaplanma yüzdesi %65,44 gibi yüksek bir rakam olsa da önergelere verilen cevapların niteliği tartışmaya açıktır.

Soru önergeleri hakkındaki genel bilgilendirmelerden sonra çalışma konusu olan işsizlik hakkındaki önergelerden bahsedilmesi uygun olacaktır.

27. yasama dönemi boyunca TBMM Başkanlığına işsizlik konulu toplam 679 adet soru önergesi sunuldu. Sunulan bütün soru önergeleri arasında önergelerin yalnızca %0,84’ü işsizlik ile ilgili olmuştur.

Bağımsız	39
AK Parti	0
CHP	436
DBP	0

DP	0
DEVA	0
HDP	136
İYİ Parti	44
MHP	2
SAADET	3
TİP	2
MEMLEKET	16
ZAFER	1

TBMM Başkanlığına sunulan önergelerin %64,21'i ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) tarafından verilmiştir. CHP'yi %20,02'lik oranla Halkların Demokratik Partisi (HDP) takip etmektedir. %6,48 ile İYİ Parti işsizlik konulu önergelerde üçüncü sırada yerini almıştır. Önergelerin %2,35'ine sahip olan Memleket Partisi ise yüzde 1 in üzerinde olan son parti olarak konu hakkında en çok önerge veren dördüncü parti olmuştur.

Siyasi partilere bağlı olmayan vekiller tarafından ise yasama dönemi boyunca işsizlik konulu toplam 39 adet soru önergesi TBMM Başkanlığına sunulmuştur.

CHP tarafından sunulan işsizlik konulu önergelerin 109'unda belirli bir lokasyondaki işsizlik sorunu gündeme getirilmiştir. 10 önergede kadınların işsizliği ve altı önergede gençlerin işsizliği gündeme getirilmiştir. Sekiz önergede ise eğitim sisteminin işsizlik üzerindeki etkileri tartışmaya açılmıştır.

CHP tarafından verilen önergelerin 96 tanesi cevaplanmamıştır. Kalan önergelerin 285 tanesi süresi geçtikten sonra olmak üzere 340 tanesi ise muhatap-

ları tarafından yanıtlanmıştır. Yukarıda bahsedilen cevapların tatmin edici olmaması durumu işsizlik konulu önergeler için de büyük oranda geçerlidir.

Demokratik Bölgeler Partisi (DBP), Demokrat Parti (DP), Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA) tarafından konu hakkında herhangi bir önerge TBMM Başkanlığına sunulmamıştır.

HDP tarafından sunulan önergelerin 77'si belirli bir lokasyona özgü işsizliği soruşturmak için TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Önergelerin 10 tanesi ise kadınların işsizliği hakkında sunulmuştur. Bu önergelerin 27'si süresi geçtikten sonra olmak üzere 96'sı yanıtlanmış 40'ı ise cevapsız bırakılmıştır.

İYİ Parti tarafından sunulan önergelerin 12'si belirli şehirlerdeki işsizlikle ilgili olup biri kadınların işsizliği ve ikisi doğrudan gençlerin işsizliği ile ilgilidir. Üç önergede ise eğitim sisteminin işsizlik üzerindeki etkileri soru olarak yöneltilmiştir. İYİ Parti tarafından sunulan önergelerin 30'u süresi geçtikten sonra olmak üzere 31'i yanıtlanmış 13'ü ise yanıtı bırakılmıştır.

Memleket Partisinin sunduğu 16 önergenin tamamı belirli şehirlerin işsizliği ile ilgilidir. bu önergelerin dokuzu süresi geçtikten sonra yanıtlanmış yedisi ise cevapsız bırakılmıştır.

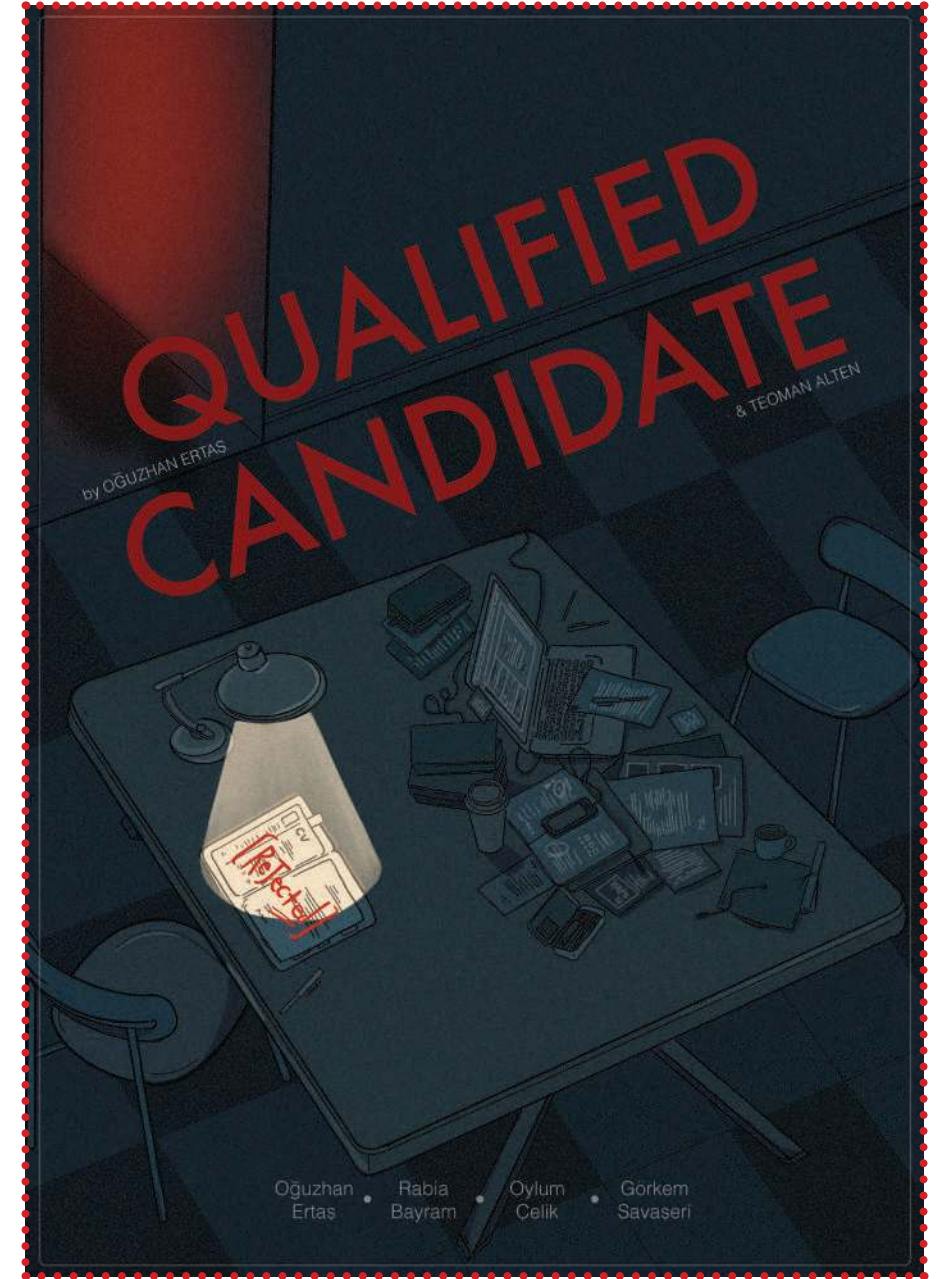
İktidar ortağı sayılabilecek pozisyonda konumlanan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) tarafından TBMM Başkanlığına iki önerge sunulmuş ve bu iki önerge de muhatapları tarafından yanıtlanmıştır.

Bütün durumlar bir arada incelendiğinde TBMM'de seçmeni temsil eden siyasi partilere mensup vekillerin işsizliği, işsizlikten etkilenen gruplara ayırarak ele almaktansa şehir bazlı ele alıp sorularını bu doğrultuda yönelt-

tiğini görmekteyiz. Gençler, kadınlar gibi grupların işsizliği hakkında soru önergeleri yöneltilmiş olsa da çoğunluk önergede işsizlik ya genel kapsamda değerlendirilmiş ya da şehir bazlı ele alınıp bu doğrultuda sorular yöneltilmiştir. Yeni mezun işsizliği veya eğitim sisteminin işsizliğe olan etkileri ise soru önergeleri yoluyla, yok denecek kadar az sayıda gündeme gelmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İstihdam edilebilir olmanın yolunun daha uzun yıllar eğitim almak olduğu şeklindeki yaygın kanı ve kanaate rağmen; günümüzde Türkiye'de yükseköğretim mezunu gençlerin neredeyse üçte biri işsiz konumda bulunmakta ve bu gençler, aktif şekilde iş aramasına rağmen istihdam dışında kalmaktadır. Dolayısıyla işsizlik, eğitimli gençler için önemli bir tehdit haline gelmektedir. Bu doğrultuda üniversitelerin sayısal artışından ziyade niteliğinde iyileştirmeye ağırlık verilerek, öğrencilerin küresel iş gücü piyasasında rekabet edebilecek donanımına sahip olarak mezun olmaları sağlanmalı, mevcut üniversitelerdeki bölümlerin kontenjanları sınırlandırılıp diploma ve mezun enflasyonu önlenmelidir. Ayrıca eğitimli genç işsizliğinin ve istihdamındaki nitelik uyumsuzluğunun önlenmesi için yükseköğretim mezunlarına uygun iş alanları yaratılmalıdır. Bir kısım mezunların çalışma alanı olan sanayi bölgeleri ülke geneline daha etkin ve kesin bir şekilde yayılmalıdır ve bu alanlarda gençlerin düşük ücretle istihdamlarını engelleyici tedbirler alınmalıdır. Buna mukabil ortaöğretim seviyesindeki mesleki okulların eğitim kalitesi ve mezunlarına yönelik çalışma imkan ve şartları geliştirilerek, yükseköğretime olan talep azaltılmalıdır. Özetle, gençler için meslek ediniminde yükseköğretimin tek çıkış yolu haline gelmesinin önüne geçilmelidir.

OLUMLU BİR ADAY

Bu projede de diğer projelere benzer olarak işsizlik teması işlenmiştir. Katılımcıların konu üzerinde bu denli yoğun çalışmaları, gençlerin en şikayetçi oldukları hususun işsizlik olduğuna dair bir ipucu sunmaktadır. Bir kısa film olan bu projede iş görüşmesine katılan genç adaylar odak noktasıdır.

YOKSULLUK VE BESLENME

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre sağlık, fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden tam bir iyilik halinde bulunulmasıdır. Bu tam iyilik halini etkileyen kalıtsal ve çevresel birçok etmen vardır. Kalıtsal etmenler doğarken sahip olunan, aile ile benzerlik taşıyan etmenlerdir. Çevresel etmenlere ise beslenme, sosyoekonomik ve sosyokültürel durum, barınma olanakları, yaşanılan ülke ve alınan eğitim gibi birçok örnek verilebilmektedir. Beslenme, çevresel etmenlerin en önemlilerindendir. Gebelik öncesi dönem de dahil olmak üzere her dönemde yeterli ve dengeli beslenmenin önemi tartışılmazdır.

Yeterli ve dengeli beslenme, sağlıklı büyüme ve gelişmenin sağlanması, sağlığın korunması, geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi için elzemdir. Günümüzde sağlık alanındaki gelişmelerin artması, hastalıkların önlenmesi ve tedavisinde iyi bir noktaya gelmesine rağmen yetersiz ve dengesiz beslenme ülkemizde ve tüm dünyada önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Toplumdaki yetersiz ve dengesiz beslenmeden en çok etkilenen gruplar; gebeler, emzikli, büyüme ve gelişme çağındaki çocuklardır. 5 yaşın altındaki çocuklarda ölümlerin yaklaşık %45'i yetersiz beslenmeyle bağlantılıdır. Bunlar çoğunlukla düşük ve orta gelirli ülkelerde görülür. Bebeklik ve çocukluk çağındaki beslenme büyük önem taşımaktadır. Bu dönemdeki amaç,

bebek ve çocuklardaki sağlıklı büyüme ve gelişmeyi sağlamaktır. Bebek ve çocukların uygun çevre ve koşullarda yeterli ve dengeli beslenmesi gerekmektedir. Büyüme ve gelişme hem fiziksel hem de zihinsel değişim süreçlerini kapsamaktadır. Çocukların beslenme alışkanlıklarının ailede kazandırılmaya başlandığı bu dönem, çocuğun ilerideki besin seçimlerini ve yaşam kalitesini etkilemektedir. Gelecek nesillerin temsilcisi olan çocukların sağlıklı olmaları için yeterli ve dengeli beslenme örüntüsü benimsenmelidir.

Çevresel etmenlerin iyileştirilmesi hem bireyin hem toplumun sağlık düzeyinin iyileştirilmesine direkt etki edecek önemli bir husustur ve çevresel etmenlerin iyileştirilmesi büyük ölçüde ekonomik kaynakların kullanılması ile mümkün olmaktadır. Buna bağlı olarak tıp, bilim, teknoloji alanlarındaki önemli gelişmelere karşın sosyoekonomik düzeyi düşük ülkelerde yaşayan toplumların, sağlıklarını korumak ve iyileştirmek için gerekli en temel çevresel koşulları sağlamaktan dahi yoksun olmaları, çoğu gelişmiş ülkenin çözümlendiği temel sağlık problemleri ile karşı karşıya kalmalarına yol açabilmektedir.

Yetersiz beslenme, mikro ve makro besin öğeleri yetersizlikleri, yetersiz/fazla enerji alımı çocukların gelecekteki sağlık durumlarını etkileyerek ciddi sağlık sorunlarına yol açabilmektedir. Ekonomik problemler sonucu

diyetteki yetersizlik ve/veya denge-sizlik başlı başına bir sağlık prob-lemi olmasının yanında büyüme ve gelişmeyi olumsuz etkileyen, diğer hastalıklara yakalanmayı kolaylaş-tıran, mevcut hastalıkların ise ağır seyretmesine neden olan bir durum-dur. Bu durum önlenabilir nedenler sonucu gelişen ölümlerin artmasına yol açmaktadır. Yetersiz ve dengesiz beslenme; protein-enerji malnutris-yonu (PEM), anemi, pellegra, skorbit, beriberi, raşitizm ve diğer vitamin-mi-neral yetersizlikleri ve toksisiteye yol açmaktadır. PEM, bodurluk, demir eksikliği anemisi, iyot yetersizliği hastalıkları, diş çürükleri, raşitizm ve obezite özellikle beş yaş altı çocuk-ları ve geleceklerini etkilemektedir. Örneğin bodurluk, uzun süreli olarak yetersiz beslenen çocuklarda görülür. Annenin gebelik döneminde yetersiz beslenmesi, bebeğin yetersiz beslen-mesi ve tüketilen besinlerin iyi kalite olmaması bodurluğa neden olur. Bodurluk, çocuğun büyüdüğünde obeziteye daha yatkın olmasına da zemin hazırlamaktadır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (TNSA) 2018 verilerine bakıldığında 5 yaş altın-daki çocukların %6'sı bodur, %1,5'i ciddi şekilde bodurdur. Beklendiği gibi kırsal alanlarda (%8) kentsel alanlara (%5) göre daha yüksektir.

Sosyoekonomik düzeyin düşük olması özellikle hayvansal kaynaklı ürünle-rin tüketimini azaltan bir etmendir. Hayvansal kaynakların diyetle yeterli düzeyde alınamaması kalsiyum, fosfor gibi minerallerin eksikliği ile raşitizm, osteopeni, osteoporoz gibi iskelet siste-mini tutan çeşitli hastalıklara ve diş sağlığı ile ilgili sorunlara yol açmak-tadır. Bununla birlikte yine diyetle temel olarak hayvansal kaynaklarla alınan demir, B12, çinko gibi mikro besin öğelerinin yetersizliklerine bağlı olarak gelişen anemiler birçok ülke

için önemli halk sağlığı sorunların-dandır.

Ekonomik yetersizlikler, diyetle alımı etkilemesinin yanı sıra gerekli ilaçlara ve eksik mikro besin öğelerinin suple-man formlarına ulaşımı da zorlaş-tırmaktadır. Mikro besin öğelerinin yetersiz alınması birçok soruna neden olabilmektedir. Örneğin çocukluk çağı beslenmesinde D vitamini ve kalsi-yum eksikliği rikets (raşitizm) olarak adlandırılan kemiklerde yetersiz mineralizasyon sebebiyle bacak ve kollarda eğrilik, kafatası deformite-leri vb. görülen bir kemik hastalığına yol açabilmektedir. Ek olarak hamile-lik döneminde artan folat ihtiyacının karşılanamadığı durumlarda fetüste malformasyonlar görülebilmekte-dir. Nöral tüp defekti en sık görülen folat yetersizliği malformasyonudur ve bebeğin sinir sistemini etkilemek-tedir ve nöral tüp defektini önlemek için 400 mcg/gün folat alımı gereklidir. Aynı şekilde gebeliğin ilk aylarında annedeki iyot yetersizliği nörolojik kretenizme dolayısıyla beyin hasarı, zeka geriliği, şaşılık ve sağırlık gibi problemlere sebep olabilmektedir.

Çocukluk döneminde ortaya çıka-bilen ve aslında yeterli ve dengeli beslenme ile önlenabilir olan bu sağlık problemleri gelecekteki toplumun yetişkinlerini derinden etkileyecek-tir. Her çocuğun iyi şartlarda büyü-mesi ve halk sağlığının iyileştirilmesi ekonomik durumun kalkınması ile mümkündür.

KAYNAKÇA

Malnutrition: World Health Organization (WHO); 2021 [cited 2023]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/malnutrition>.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2019) 2018 *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye

GENÇLERİN İLAÇ ERİŞİMİ

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) anayasasında sağlık; "Sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence, ruhça ve sosyal yönden tam iyilik halidir." şeklinde tanımlanmıştır! Gençlerin ilaçlara erişimi ve sağlıklı olma halleri de yaşadıkları toplumdan azade değildir. Çağımızdaki bireycilik ve birey olarak var olma düsturu neoliberal politikalarla beraber sektörleri etkilemiş ve son yirmi yılda Türkiye'nin sağlık politikasını kökten değişime uğratmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin sağlık sisteminin kurucularından olan ilk Sağlık Bakanı Refik Saydam, sağlık başkan yardımcısı, tabip binbaşı olarak Bandırma Vapuru'ndaki 18 kişilik heyette yer almıştır. Erzurum'da Mustafa Kemal Paşa askerlikten istifa ederken Dr. Binbaşı Refik Saydam da istifa edenlerden biridir. Refik Saydam, 1923'te Sağlık Bakanı olmasıyla birlikte yıllardır süren savaşlardan bitap düşmüş, salgın hastalıklardan kırılan, bebek ölüm oranlarının yüksek olduğu, sağlık personeli eksiği çeken bir mirasla başbaşa kalmıştır. Refik Saydam'ın bulaşıcı hastalıklarla mücadele konusundaki deneyimleriyle halkçı sağlık politikaları oluşturulmaya ve uygulanmaya başlanmıştır. Koriyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerini taşra bölgelerine götürebilmek için iki model uygulanmıştır. Dikey örgütlenme (vertikal) modeli ile bulaşıcı hastalıklara karşı örgütlenmeye

gidilmiştir, sıtma, verem savaş gibi. Yatay örgütlenme (Horizontal) modeli ile sağlık personeli sayısı artırılmaya, tıp fakültelerinin imkanları uluslararası standartlara getirilmeye, köy enstitülerinde ebe ve sağlık personeli yetiştirilmeye çalışılmıştır. 1930'da üç kadın eczacı mezun olması, Kızılay'ın hemşire okulunun açılması, Sivas'ta yatılı sağlık memuru okulunun açılması bu dönemde gerçekleşmiştir. On beş sene içerisinde sağlık personeli ve hastane konusunda sıfırdan çok önemli gelişme kaydedilmiştir. 17 Mayıs 1928 tarihinde Hıfzıssıhha Kurumu Yasası'yla Ankara ve Sivas'taki laboratuvarlar birleştirilerek bilimsel araştırmalar için bakanlığa bağlı bir kurum oluşturulmuştur. Bu kurumun kurulmasıyla Türkiye Cumhuriyeti resmi olarak bütün biyolojik maddelerin üretimini bu kuruma bağlamıştır. 1998 yılında aşı üretimi durana dek DSÖ'ce tanınan ve ihracat yapan bir kurum olarak varlığını sürdürmüş, 2011 yılında tamamen kapatılmıştır. 24 Nisan 1930 tarihinde Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda geçen 'Memleketin sıhhi şartlarını ıslah ve milletin sıhhatine zarar veren bütün hastalıklar veya sair muzır amillerle mücadele etmek ve müstakbel neslin sıhatli olarak yetişmesini temin ve halkı tıbbi ve içtimai muavene mazhar eylemek umumi Devlet hizmetlerindendir. İfadeyle halkın sağlık hakkı devletin güvencesi altına alınmıştır. Türkan Saylan gibi doktorların çabalarıyla da uzun yıllar sürdü-

rülen halkçı politikalarla Türkiye Cumhuriyeti salgın hastalıklara karşı zafer kazanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası gerçekleşen ilk liberalleşme dalgasıyla 1952 yılında Türkiye’de yerli ilaç fabrikaları açılmış, yabancı firmaların direkt yatırımıyla ilaç altyapısı ve teknolojisi gelişmeye başlamıştır. İç pazardaki ilaç ihtiyacının %95’inin yerli üretimle karşılanması için devlet özel sektör ortaklığı bu zamanda kurulmuştur. 1950’li ve 60’lı yıllardan beridir bu ortaklık inişli çıkışlı olarak devam etmektedir. Dünyada yavaş yavaş esmeye başlayan ve 68 kuşağı hareketiyle isim yapacak hak arama yolculuğunun rüzgarı yine bu dönemde meslek birlikleri kanunlarıyla kendini göstermiştir; Türk Tabipleri Birliği Kanunu (1953), Hemşirelik Kanunu (1954), Türk Eczacıları Birliği Kanunu (1956) gibi örneklendirilebilir. 1961 yılında “Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkında kanun” ve 1961 anayasasının 48. ve 49. maddeleriyle sağlık emekçilerinin özgürce örgütlenmelerine ve vatandaşların sosyal haklarına sahip çıkılmalarına olanak tanınmıştır.

Madde 48: Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak devletin ödevlerindendir.

Madde 49: Devlet, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesini ve tıbbi bakım görmesini sağlamakla ödevlidir.

1980 yılına kadar sürecek olan ‘Sosyalleştirme Dönemi’ dünyadaki sağlık trendlerine yön vermiştir. 1977 yılında DSÖ’nün “2000 yılında herkese eşit, ulaşılabilir, ücretsiz ve nitelikli sağlık hizmeti ilkeleri” 1961 anayasasındaki

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Uygulamalarına benzerlik göstermektedir.

1980 darbesinin sonucu olan 1982 Anayasası’nın 56. maddesiyle sağlık ve sosyal güvenlik hakkı tekrardan düzenlenmiştir. -Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir. Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir. - Bu maddede geçen özel kesimlerdeki ifadesiyle ilk defa devlet halkın sağlığı konusundaki sorumluluğunu özel sektör ile kanunen paylaşmaya başlamıştır.

1984 yılında yürürlüğe konan DSÖ’nün belirlediği İyi Üretim Uygulamaları (Good Manufacturing Practice-GMP) ve verilen teşviklerle sektörde yatırımın artmasını sağlamıştır. 1990 yılından 2003 yılına kadar yılda en az %10 büyüyen sektör, fiyat istikrarsızlığı, hammadde ve mamül ürün arasında KDV farkı gibi sorunlar yaşamıştır. 2003 yılında “Sağlıkta Dönüşüm Programı” ile referans fiyat politikasına geçilmiş ve fiyat istikrarı sağlanmaya çalışılmıştır.

2006 senesinde 5502 sayılı “Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu” ile farklı sosyal güvenlik kurumları tek bir çatı altında toplanmıştır. Aynı yıl Sosyal Sigortalar Kurumunun (SSK) sahip olduğu ilaç fabrikaları özelleştirilerek devlet neredeyse tamamen ilaç sektöründen çekilmiştir. Özelleştirmenin nedeni ilaç piyasasını büyütme olsa da 2007’de Dünya İlaç Piyasasında

pazar payında 13. sırada olan Türkiye, 2011 14 ve 2016 yılında üç basamak düşerek 16. sıraya önce yerleşmiş ve kalmış ardından 2020 yılında 18. 2021 yılında 19. ve 2022 yılında 21. sırada kendine yer bulmuştur. İlaç politikasının özelleştirilmesi Türkiye’ye istediği pazar payı büyümesini sağlamamıştır aksine düzenli bir düşüş gözlemlenmiştir. Sıralamanın önemi dış yatırım alma kaynaklıdır çünkü halihazırda pazar payının %40’ını tek başına ABD, %13’ünü ise Çin üstlenmektedir. 2007 yılında pazar payında %2'lere erişme potansiyeli olan Türk İlaç Endüstrisi günümüzde dolar bazında her gün değer kaybetmektedir. İlaç piyasasına her sene katma değeri yüksek yeni nesil tedaviler sunulmaktadır. Konvansiyonel ilaç üretiminde imkanları yeterli olan Türk İlaç Endüstrisi yeni nesil tedavilere karşı yetersiz kalmaktadır. Yerli ilaç firmaları sigorta teşviki dışında hibe temelli destekler istese de konvansiyonel ilaç üretimi yapan firmaların asıl gelir kalemlerinden vazgeçip biyoteknolojik ilaca yönelmeleri zor görünmektedir. Dünyanın genelinde sağlık harcamalarının %70 - %80 arasını kamu yapmaktadır, OECD ülkelerinde Kamu Sağlık Harcamalarının Toplam Sağlık Harcamasına Oranı 2020 yılı ortalaması önceki yıla göre 2 puan artışla %76,3, Türkiye’nin ise önceki yıla göre 1,4 puan artışla %78,8’dir. Yaşanan pandemi bile bu oranda büyük sapmalara neden olmamıştır. Özelleştirmeler istenen verimi sağlamadığı gibi kamunun üzerindeki yükü de hafifletmemiş aksine artırmıştır.

Biyoteknolojik ilaçların fiyatlarının yüksekliği ve biyobenzer ilaç üretimindeki yetersizlikler gençlerin yeni nesil tedavilere erişimini engelleyecektir. 2010 yılında çıkarılan 5947 sayılı “Üniversite ve Sağlık Personelinin Tam

Gün Çalışmasına ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile kamuda çalışan hekimlerin serbest meslek icrası kaldırılmış olup, hekim ve diğer sağlık personeli için temel maaşın yanı sıra performansa dayalı ek ödeme sistemi getirilmiştir. Hekimlerin çalışma şartlarını kısıtlayan ve sağlığı performansa dayandıran bu sistem her geçen gün hekimlerin yaşam kalitesini düşürmektedir.

Toplumsal son yirmi yılda geçirdiği dönüşümle beraber sağlıkta şiddet olayları artmakta ve bunun sonucu olarak da hekimler yurtdışında sanatlarını icra etmeye başlamaktadır. 2012 yılının ilk altı ayında 20 sağlık çalışanı İyi Hal Belgesi almak için başvururken, 2022’nin ilk altı ayında 1171, 2023’ün ilk altı ayında 1361 başvuru yapılmıştır. Beyin göçü Türkiye’nin her zaman en büyük sorunlarından olsa da ülkenin kurucu unsurlarından Tıbbiye’nin son dönemdeki hali, gelecekte Türkiye’yi çok daha yıpratıcı süreçlere sürükleyecektir.

12 Nisan 2014 günü Resmi Gazete’de yayımlanan Eczacılar ve Eczaneler hakkında yönetmelik ilaç sektörü için olası bir yerel çıkışı tamamen engellemektedir. Genç eczacılarla eski eczacıları mezun olur olmaz karşı karşıya getiren yardımcı eczacılık sorunu, basit bir kartelini koruma eyleminden başka bir şey değildir. Genç eczacılar, eski meslektaşları gibi eczane açma yetkileri bulunmadığı ve beşeri sermaye sahibi olmadıkları için çıkmaz içerisindedirler. Her sene pazar payı daralan sektör içerisinde iş imkanları kısıtlı olmakta, ajans ve danışmanlık firmalarıyla taşeronla yönelmektedir. Kamudan alınan sıfır destek ile birlikte eczacılık mesleği her gün değer kaybetmektedir. Beşeri sermaye bulunduğu takdirde, devir alınan eczanenin eczacısına

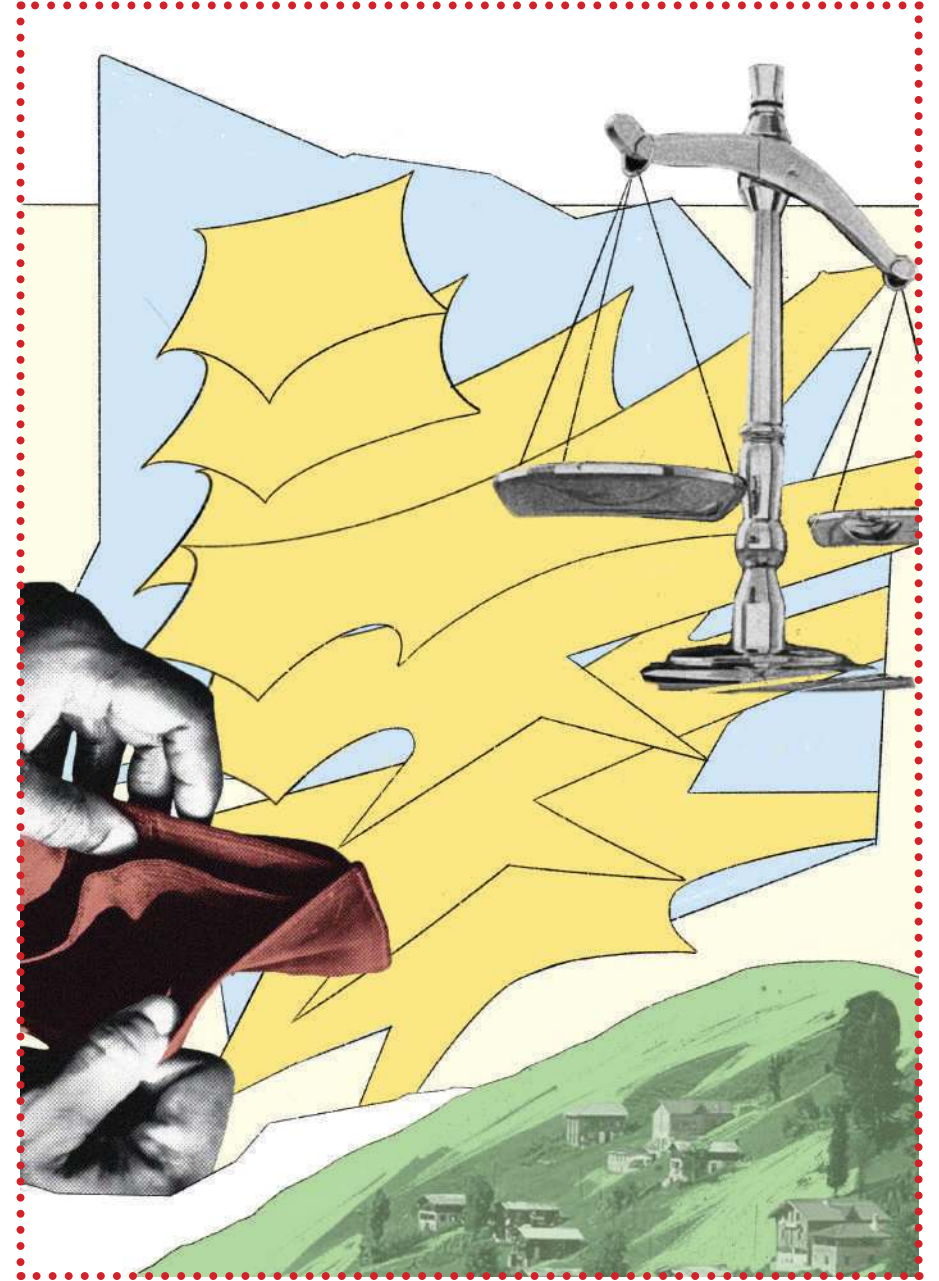
aktarılmakta sonrasında bu sermaye sektörün dışına çıkmaktadır. Sermaye sorunu olan sektör içerisine giren sermaye, daha ilk saatinde kaybetmektedir.

Özel hastane sayısındaki artış, devlet hastanelerindeki randevu bulamama hali ile özel sağlık sigortaları rağbet görmeye başlamıştır. Özellikle SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu) üzerinden yaptırılan tamamlayıcı sağlık sigortası çözüm gibi gözüксе de sigortanın kapsamı hala soru işaretlidir.

Türkiye’de gençler Maslow’un piramidi’nin ilk basamağını tırmanırken dahi zorlanmaktadır. Türkiye’deki her dört gençten birinin ne eğitimde ne istihdamda bulunduğu hatta genç kadın istihdam oranının %31 olduğu düşünülürse, gençler güvencesiz ve hayata tutunacak dal arayarak yaşamaktadır. Sağlık çalışanı akranları ise kanunen önlerine çekilen setler, mobbinge uğrayarak çalışma, beşeri sermaye noksanlığı gibi konularda zorlanmaktadır. Gelecekte genetik ve biyoteknolojik tedavilerin Türkiye’ye girişlerinde gecikmeyle, Türkiye’deki gençlerle gelişmiş ülkelerdeki akranları arasındaki fark sağlık anlamında daha da artacaktır. Özel sektörün sağlıktaki etkinliğinin artması, kamucu politikaların terk edilmesiyle gençlerin ilaca erişimi kısıtlanmaktadır. Sağlıklı bireylerin oluşturduğu sağlıklı toplum ise bugünden bakıldığında ütopya gibi gözükmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında yokluk ve sefaletten çıkmak için oluşturulan zihniyetin yeniden oluşturulması, gençlerin ilaca erişimini kolaylaştıracak ve sağlıklı nesillerin gelişmesine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- <https://www.who.int/about/accountability/governance/constitution>
- Neoliberal Politikaların Küresel Düzeyde Sağlık Üzerindeki Etkileri, Yrd. Doç. Dr. Temmuz Göncü
- <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/bandirma-vapuru/>
- Mazhar Müfhit Kansu-ERZURUM’DAN ÖLÜMÜNE KADAR ATATÜRKLE BERABER-Türk Tarih Kurumu- 1. cilt
- Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Değerlendirme Raporu-2011, Sağlık Bakanlığı
- Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Sağlık Politikaları-Alper Tunga Kökcü
- <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1489.pdf>
- https://ekonomi.isbank.com.tr/ContentManagement/Documents/sr201601_ilacsektoru.pdf
- <http://ahmetsalik.net/arsiv/2022/03/CUMHURİYETin-SAGLIK-POLITIKALARLARI.pdf>
- <https://cilthastaliklari.com/2023/05/18/turkan-saylan-ve-cuzzam-mucadelesi/>
- <https://www.anayasa.gen.tr/1961ay.htm>
- <https://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/ilac%20rapor.pdf>
- <https://www.icis.org.tr/en/world-and-turkish-pharmaceutical-market>
- <https://www.pwc.com.tr/en/publications/industrial/pharma/pdf/ilac-sektoru-vizyon-2023-raporu-eng.pdf>
- <https://uyicicis.org.tr/icis/tr/indicators/32/dunya-ilac-pazari>
- <https://www.aifd.org.tr/faaliyet-raporu-2022/rakamlarla-dunyada-ve-turkiyede-ilac-sektoru.php>
- <https://www.aifd.org.tr/faaliyet-raporu-2022/turkiyede-saglik-harcamalari.php>
- <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/yurtdisina-gitmek-icin-iyi-hal-belgesi-basvurusu-yapandoktor-sayisi-ilk-6-ayda-1361-oldu-hekim-gocunde-rekor-2095966>
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140412-14.htm>

RİZE'DE SEÇİM

Bu projede, Rize'deki etkinlik katılımcımız seçim sonrası hislerini hazırladığı bir kolaj/afiş yoluyla anlatmıştır.

